

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Основні аспекти страхової діяльності як об'єкту оподаткування

Страховий ринок України існує понад двадцять років. За цей період він став найбільш розвиненим сегментом ринку небанківських фінансових послуг. Докризові темпи розвитку вітчизняного страхового ринку доводили, що страхова галузь є досить привабливою для інвесторів – як вітчизняних, так і іноземних. Багато в чому ця привабливість обумовлювалася не тільки ринковим потенціалом України страхового ринку, а й особливою системою оподаткування страховиків податком на прибуток.

Система оподаткування страховиків істотно відрізняється від системи, прийнятої для типового господарського товариства, що пов'язано з її особливим статусом. Страховими компаніями, які мають право здійснювати страхову діяльність на території України, є [92, с.190]:

фінансові компанії, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України "Про господарські товариства", з урахуванням того, що учасників кожної з таких фінансових установ повинно бути не менше трьох, та інших особливостей, передбачених цим Законом, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (далі - страховики-резиденти);

зареєстровані Уповноваженим органом відповідно до цього Закону та законодавства України постійні представництва у формі філій іноземних страхових компаній, які також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (далі - філії страховиків-нерезидентів).

Страховиками-нерезидентами вважаються фінансові установи, що створені та мають ліцензію на провадження страхової діяльності відповідно до законодавства тих іноземних держав, у яких вони зареєстровані.

Кількість страхових компаній, що діяла в Україні до 2009 р. мала тенденцію до зростання, а саме їх кількість збільшилася з 310 до 490 компаній. Однак, в останні роки намітилася, як свідчать дані, зворотна тенденція (рис.1.1). Так, за останні три роки кількість страхових компаній скоротилась з 490 компаній до 400 у 2015 році. Ці зміни обумовлені були, перш за все, економічною кризою в Україні у період 2008/2009р. та політичною ситуацією 2019р.

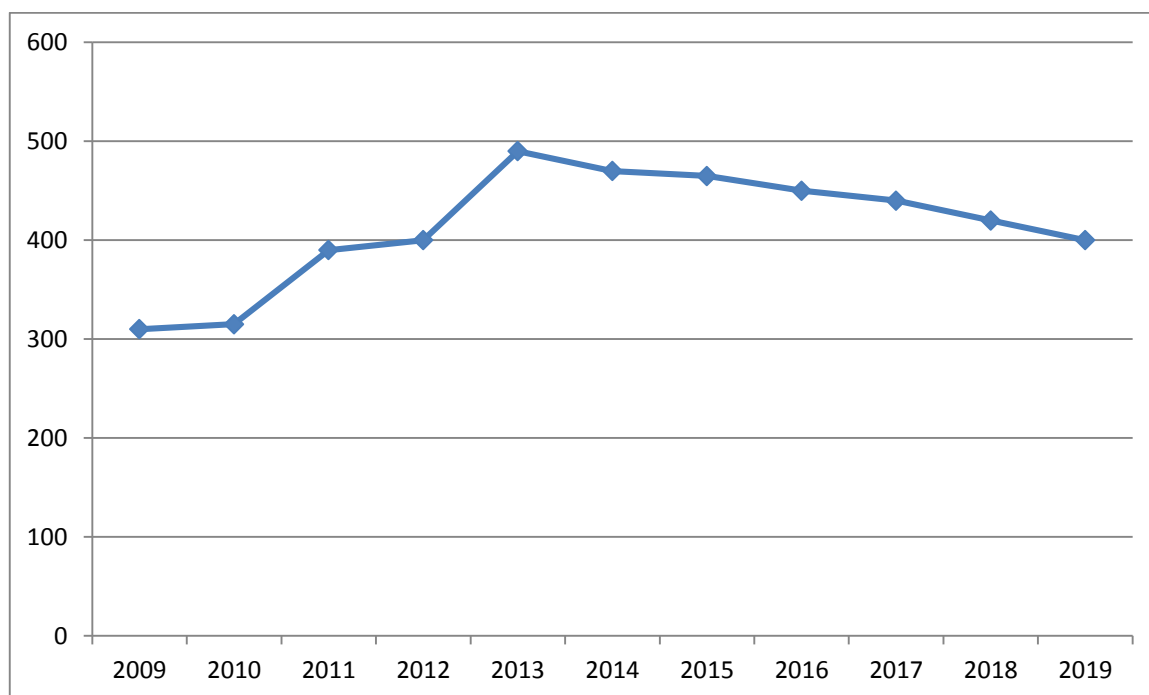


Рис. 1.1. Динаміка кількості зареєстрованих страхових компаній в Україні за період з 2009р. до 2015р.

Джерело: узагальнено автором на підставі [30]

Що стосується страхових компаній з іноземним капіталом, то станом на 01.01.2015 р. їх налічується 120 або 25 % від усіх зареєстрованих страховиків. Загальний обсяг іноземних інвестицій на вітчизняному страховому ринку становить 468,3 млн. євро.

Одним із видів страхування є страхування життя, яке є важливою умовою для здійснення довгострокових заощаджень населення та соціального захисту на випадок непередбачуваних обставин. А кошти, які залучають страхові компанії у вигляді страхових премій, виступають потужним джерелом для здійснення інвестицій у національну економіку [90, с. 22].

Страхування - це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій

(страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Чинна система оподаткування, яку було запроваджено у 1997 р. Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» в редакції від 22 травня 1997 р.[8], передбачає за страховою діяльністю у якості об'єкта оподаткування не прибуток, а валовий дохід страховика у вигляді отриманих (нарахованих) у звітному періоді страхових премій.

Ставка податку становить 3 відсотки від об'єкта оподаткування за договорами загального (non-life) страхування та 0 відсотків за договорами довгострокового страхування життя (life).

Фінансова діяльність страховиків, не пов'язана зі страховими операціями, оподатковувалася в загальному порядку: база оподаткування – прибуток від нестрахової діяльності як різниця між відповідними доходами та витратами, ставка оподаткування – 19% відсотків. У такому вигляді податок на прибуток вітчизняних страховиків складається з двох частин: податок на страхові премії та податок на прибуток від нестрахової діяльності.

Головні недоліки такої системи оподаткування полягають у тому, що, по-перше, в одному податку неприродно поєднуються елементи зовсім різних за своєю економічною суттю податків: прямого податку на прибуток (Corporation Tax) і непрямого податку зі страхових премій (Insurance Premium Tax); по-друге, така специфіка оподаткування страхової діяльності стала одним із чинників поширення на вітчизняному страховому ринку операцій, пов'язаних із «оптимізацією» за допомогою страхових компаній оподаткування прибутку господарюючих суб'єктів [45].

Схема уникнення від оподаткування реалізується, здебільшого, шляхом укладання договорів страхування майна або фінансових ризиків підприємств. Страхування відбувається за завищеними тарифами, страховий платіж включається до складу валових витрат, тим самим зменшуючи базу

оподаткування при оподаткуванні підприємства податком на прибуток. Сама ж страхова компанія має змогу зменшити свою податкову базу, укладаючи в подальшому договори «псевдоперестраховання». Держава при цьому втрачає двічі: бюджет недоотримує належних надходжень податку на прибуток як від страхувальника-підприємства, так і від страхової компанії [47, с. 83].

Порядок оподаткування страхової діяльності неодноразово змінювався.

Так, з 1 квітня 2011 р. відповідно до ст. 156 ПКУ об'єктом оподаткування від страхової діяльності юридичних осіб-резидентів був прибуток від провадження цієї діяльності, який визначався як позитивна різниця між доходами та витратами страхової компанії.

Щодо особливостей оподаткування страховиків у перехідний період з 01.04.2011р. до 31.12.2017р., то пунктом 8 підрозділу 4 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу [4] встановлено таке: за результатами діяльності до 31 грудня 2017 року страховики, які отримують доходи від провадження страхової діяльності, крім діяльності виконання договорів довгострокового страхування життя та пенсійного страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», а також від діяльності, що не пов'язана із страхуванням, обчислюють та сплачують податок на прибуток таким чином:

протягом звітного податкового року страховики щокварталу сплачують податок за ставкою 3 відсотки від суми страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, отриманих (нарахованих) страховиками - резидентами протягом звітного періоду за страхування, співстрахування та перестраховання ризиків на території України або за її межами;

за результатами звітного року страховики розраховують розмір податку на прибуток, що обчислюється від оподаткованого прибутку в порядку, установленому ст. 156 та пп. 134.1.1 п. 134.1 ст. 134 цього Кодексу, але не сплачують його.

1 січня 2018р. Законом України від 02.10.2017 р. №5412-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань

оподаткування»[15] до ст.156 Податкового кодексу було внесено зміни, у результаті яких змінено порядок оподаткування страхової діяльності, а саме: об'єктом оподаткування стає не прибуток отриманий від страхової діяльності, а дохід.

Для цілей оподаткування під доходом від страхової діяльності розуміється сума доходів страховика, нарахована протягом звітного періоду. Структура цих доходів наведена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Структура доходів від страхової діяльності

Структура доходів від страхової діяльності, що враховується для оподаткування	Ставка податку на прибуток п. 151.2.1 ст.151 ПКУ
1	2
1) страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих страховиком за договорами страхування, співстрахування і перестрахування ризиків на території України або за її межами протягом звітного періоду, зменшених з урахуванням вимог цього підпункту на суму страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих страховиком за договорами перестрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу доходів страховика (співстраховика) тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування;	3 %
2) інвестиційного доходу, нарахованого страховиком від розміщення коштів резервів страхування життя	
3) суми винагород, належних страховику за укладеними договорами страхування, співстрахування, перестрахування;	
4) доходів від реалізації права регресної вимоги страховика до страхувальника або іншої особи, відповідальної за заподіяні збитки в частині перевищення над виплаченими страховими відшкодуваннями;	
5) нарахованих відсотків на депоновані премії за ризиками, прийнятими у перестрахуванні;	
6) суми санкцій за невиконання умов договору страхування, визначеної боржником добровільно або за рішенням суду;	
7) суми винагород, нарахованих страховиком за надання ним послуг сюрвейєра, аварійного комісара та аджастера, страхового брокера та агента.	
8) суми повернення частки страхових платежів (внесків, премій) за договорами перестрахування у разі їх дострокового припинення;	3 %
9) винагород і тантьєм (форм винагороди страховика з боку перестраховика) за договорами перестрахування;	
10) інших доходів, нарахованих страховиком у межах страхової діяльності.	

Джерело: [92, с.195]

Згідно з підпунктом 196.1.3 пунктом 196.1 статті 196 розділу V Податкового кодексу України не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з надання послуг із страхування, співстрахування або перестрахування особами,

які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності відповідно до закону, а також пов'язаних з такою діяльністю послуг страхових (перестрахових) брокерів та страхових агентів [93, с.120].

Оскільки надання послуг із страхування і перестраховування не є об'єктом оподаткування, то і виплата страхових платежів також не є об'єктом оподаткування ПДВ та операція з отримання таких страхових платежів чи операція з їх виплати не змінює суму податкового кредиту або податкових зобов'язань ані у застрахованої особи, ані у страхової компанії (страховика).

Страхова виплата - це грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку (ст.9 Закон України від 7 березня 1996 року №85/96-ВР «Про страхування») [7].

Розмір страхової суми та (або) розміри страхових виплат визначаються за домовленістю між страховиком та страхувальником під час укладання договору страхування або внесення змін до договору страхування, або у випадках, передбачених чинним законодавством.

1.2. Особливості податкового регулювання ринку страхових послуг України

У науковій літературі під податковим регулюванням розуміють комплекс лише «дискреційних» заходів держави (зміну ставок податків, надання податкових пільг, скасування певних видів податків та ін.), скерованих на заохочення певних тенденцій або процесів. Доведено, що таке розуміння його сутності призводить до неоднозначного тлумачення мети, призначення, завдань й вибору інструментів їх реалізації, чим унеможлиблює оптимізацію оподаткування страхового сектору [35, с.117].

Економічна природа податкового регулювання розкривається через взаємозв'язок функцій категорії «податки» та властивостей терміну «регулювання» дозволило одержати його тлумачення як функції державного управління системою оподаткування суб'єктів ринку страхових послуг,

визначити його призначення, мету, завдання та інструменти їх практичної реалізації (рис.1.2).

Економічна сутність податків як фіскального інструменту залишається постійною незалежно від особливостей діяльності господарюючих суб'єктів, тому метою податкового регулювання страхового сектора є запровадження фіскально-ефективної системи оподаткування його суб'єктів. Але, перерозподіл доходів через податкову систему неминуче впливає на поведінку і діяльність як страховиків, так і страхувальників, тому податкове регулювання повинне базуватись на змінах динаміки попиту і пропозиції страхових послуг, структури та обсягів страхового портфеля, спричинених справами податків.



Рис. 1.2. Структура механізму податкового регулювання

Джерело: [106]

Особливо важлива раціональність системи оподаткування для страхового сектора з огляду як на його стратегічне значення у забезпеченні стабільної динаміки економічного зростання, так і специфічні особливості та тісну інтеграцію з усіма галузями економічної діяльності. Податкове регулювання повинне гармонізувати фіскальну достатність податків з їх економічною ефективністю, тобто мінімізувати негативний вплив системи оподаткування на якість страхового захисту.

Завдання податкового регулювання полягає у забезпеченні адекватності кожної податкової форми як її сутності, так і особливостям страхової діяльності та досягається шляхом науково обґрунтованого вибору кожного елемента податку (об'єкта, бази, ставки). Основними напрямками його удосконалення визначена гармонізація форм податків із засадами ринкової економіки, зокрема, механізмами вільної конкуренції та рівноважного ціноутворення шляхом упорядкування елементів системи оподаткування суб'єктів страхової сфери, забезпечення їхнього взаємозв'язку і сумісності із податковою системою країни, їх відповідності принципам раціонального оподаткування.

Страховий ринок як частина фінансової сфери є об'єктом державного регулювання і контролю. Одним з напрямків державного регулювання страхових компаній є податкове. Податкове регулювання страхового ринку – це цілеспрямовані дії держави, з одного боку, для підтримки і стимулювання розвитку страхового ринку, а з іншого – на стримування і пом'якшення небажаних негативних наслідків діяльності, що здійснюється суб'єктами страхового ринку [47, с. 83].

За період існування страхового ринку в Україні особливості його оподаткування постійно змінювалися.

Починаючи з 1997 р. для страхових компаній запровадили особливий податковий режим, що характеризується одночасним застосуванням двох податків: альтернативного для оподаткування страхових премій за ставкою 3 % та звичайного – для оподаткування прибутку від іншої, крім страхової діяльності. Альтернативний податок було запроваджено з метою забезпечення прозорості прибуткового оподаткування страхових компаній та зростання на цій основі його фіскальної ефективності, оскільки внаслідок специфіки страхового операційного циклу порядок визначення прибутку від страхових операцій вважається технічно складним та неоднозначним, тобто податкові новації переслідували, переважно, фіскальні цілі. Але, порівняння динаміки податків, сплачених страховиками, і динаміки страхових премій доводить, що їх не було досягнуто. Статистичні

показники свідчать, що темпи зростання податків суттєво відставали від темпів зростання страхових премій [94, с.81].

У якості об'єкта оподаткування використовується не прибуток, а оподатковуваний дохід страховика у вигляді отриманих (нарахованих) у звітному періоді страхових премій. Ставка податку становила 3 % від об'єкта оподаткування за договорами загального (non-life) страхування та 0 % за договорами довгострокового страхування життя (life). Фінансова діяльність страховиків, не пов'язана зі страховими операціями, оподатковувалася в загальному порядку.

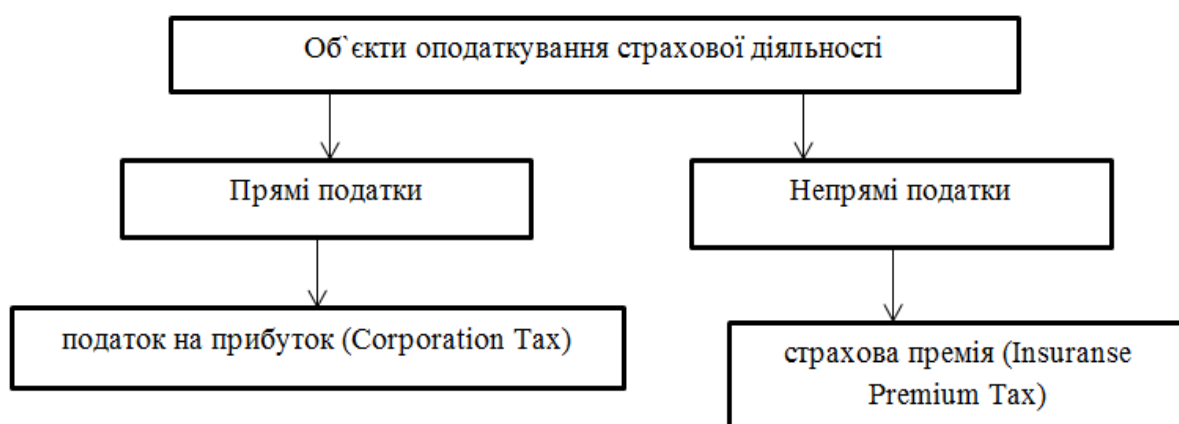


Рис. 1.3 Система оподаткування страхової діяльності

Джерело: розроблено автором на підставі [32, с.71]

Недоліками такої системи оподаткування є, по-перше, у одному податку неприродно поєднуються елементи зовсім різних за своєю економічною суттю податків: прямого податку на прибуток (Corporation Tax) і непрямого податку зі страхових премій (Insurance Premium Tax) (рис. 1.3); по-друге, така специфіка оподаткування страхової діяльності стала одним із чинників поширення на вітчизняному страховому ринку операцій, пов'язаних із «оптимізацією» за допомогою страхових компаній оподаткування прибутку господарюючих суб'єктів [32, с.71].

Для унеможливлення використання страховиками схем ухилення від оподаткування розглядалася перспектива переведення страховиків на загальну систему оподаткування у 2015 році, результатом реалізації якої стало подвійне оподаткування страховиків.

Згідно з прийнятими змінами до Податкового кодексу з 1 січня в Україні введена змішана система оподаткування страхових компаній, а саме 3 % податок на дохід у вигляді страхових платежів і податок на прибуток на загальних підставах. Незаперечною перевагою старої системи була її прозорість: 3 % з премій, які надійшли. І для перевіряючих органів – розрахунок простий. Недоліком було те, що навіть якщо бізнес був збитковим, СК все одно платила б податки, і це ставило її в нерівні умови з іншими фінансовими посередниками.

Одним із небагатьох плюсів нової системи можна назвати те, що встановлена нульова ставка оподаткування страхових премій з добровільного медичного страхування (ДМС). В той же час ДМС оподатковується за ставкою 0 % тільки у випадку, якщо виплата йде на користь закладів охорони здоров'я. Якщо ж у договорі прописана норма відшкодування витрат застрахованій особі у вигляді компенсації (наприклад, якщо медустанова не має договірних відносин із СК, то застраховані особи сплачують самі, а страхова компанія за чеками компенсує), то в цьому випадку до даного договору застосовується ставка оподаткування 3 %.

Страховий ринок є перспективним сектором фінансового ринку України, розвиток якого потребує стимулювання з боку держави. Проте, реформи, які запроваджуються в країні лише призводять до його занепаду. Тому, замість того, щоб сліпо копіювати зарубіжний досвід, необхідно пристосовуватися до особливостей фінансового ринку України, та страхового зокрема, і впроваджувати свої реформи.

Від раціональності оподаткування вітчизняних страхових компаній безпосередньо залежить їх конкурентна здатність та пропозиція у світовій фінансовій архітектурі, що загострює проблему гармонізації та уніфікації податкової системи України з розвиненими фіскальними системами, у яких, до речі, і досі точиться дискусії навколо проблем оптимізації оподаткування страховиків [32, с.72].

Узагальнення рис і закономірностей поняття «регулювання» та категорії «податок» дозволило охарактеризувати податкове регулювання як функції

державного управління системою оподаткування суб'єктів страхових послуг, метою якою є запровадження фіскально-ефективних податків та досягнення їх гармонізації з економічним потенціалом страхової сфери, особливості страхової діяльності.

Податки виступають одним з основних факторів, що впливають на динаміку та обсягу попиту й пропозиції страхових послуг, структуру та обсяги страхового портфеля і, тим самим, рівень захищеності громадян та господарюючих суб'єктів від впливу ризиків (рис. 1.4).

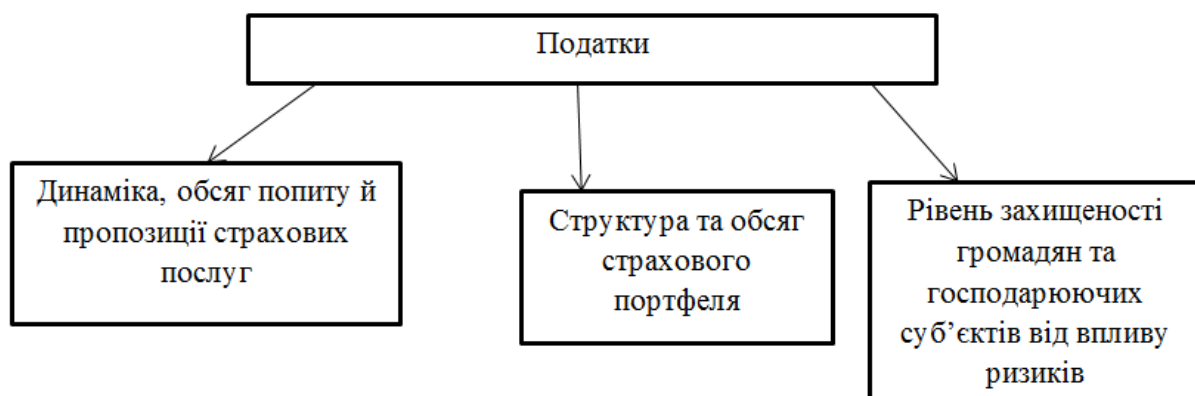


Рис. 1.4. Вплив податків на структуру страхового ринку

Джерело: розроблено автором на підставі [93, с.217]

Перетворенням ринку страхових послуг на основний інструмент правління ризиками та соціального захисту громадян ступінь раціональності податкового регулювання набування першочергового значення, тому що від неї залежить темпи його розвитку і якість страхового захисту. Відношення до страховиків лише як до платників податків припиняють суспільну роль страхування як фактора, що стабілізує соціально економічний розвиток країни, тому податкове регулювання повинно забезпечити реалізацію сутнісного потенціалу страхування [92, с.217].

У системі оподаткування учасників ринку страхових послуг можна виділити дві сфери: систему оподаткування професійних учасників та систему оподаткування споживачем страхових послуг. Істотне відставання темпів зростання податкових платежів страховиків від темпів зростання страхової премії і доходів від іншої діяльності свідчить про слабе виконання податками основної функції – фіскальної. Низький рівень фіскальної ефективності

альтернативного податку суперечить основні ідеї його запровадження з метою забезпечення прозорості прибуткового оподаткування страхових компаній та уникнення податкових схем, тому основна мета зміну порядку прибуткового оподаткування страховиків не досягнута [54, с.207].

Різні темпи зростання страхових премій і витрат за категоріями страхувальників призвели до суттєвих відмінностей у рівні страхових виплат, які характеризують якість страхового захисту.

Податки змінюють структуру страхового тарифу, зменшуючи частку страховиків. Вони впливають на пропозицію страхових продуктів, і з якої витісняється мало рентабельні, але соціально значущі страхові послуги, на користь «сірого» страхування, тому структура й рівень податків безпосередньо відображується на обсягах і асортиментів страхових послуг. Податок на страхові внески за економічним змістом є різновидом податку з обороту, тому і призвів до подорожчання страхових продуктів. Вторинність потреби у страхових послугах, їх матеріальна, словесна, вербальна форма детермінують високу цінову еластичність попиту, тому зростання страхових тарифів за рахунок податків призвело до падіння обсягів страхування. Основним напрямком удосконалення прибуткового оподаткування є запровадження податку, нейтрального щодо процесів ринкового ціноутворення.

Оподаткування страхових витрат знижує економічну ефективність страхового захисту і, відповідно, корисність страхування як інструменту управління ризиком, тому вона стає не вигідним. Натомість, пільгове оподаткування страхових операцій знижує витрати на страховий захист чим стимулює зростання попиту на страхові послуги [67, с.321].

Визначена система концептуальних напрямків удосконалення податку з прибутку страхових компаній, суть яких полягає у наступному: об'єктом оподаткування обрати прибуток як підсумок роботи за звітний період; базу податку визначати як різницю між валовими доходами та валовими витратами й амортизацією; для оцінку доходу від страхових операцій використовувати суму страхових премій, скориговану на суму приросту резервів незароблених премій;

частину страхової премії, яка передана у перестраховання, включати до складу витрат прямого страховика; технічні резерви (крім резерву незаробленої премії) визначити витратами; до бази оподаткування застосовувати звичайну ставку податку, встановлену для всіх платників, для розрахунку податків використовувати показники бухгалтерського обліку, податкові пільги надавати страховикам, які інвестують фінансові ресурси у пріоритетній галузі економіки; розвивають стратегічно важливі види страхування, освоюють нові, віддалені райони країни або території з підвищеним ризиком за умови використання звільненої частини прибутку для поповнення статутного фонду.

Установлену, що розвиток страхування гальмує низький рівень використовуваних доходів населення країни. Для стимулювання страхових відносин запропоновано витрати зі страхування включити до складу прожиткового мінімуму, що збільшить соціальну пільгу та доходи громадян після оподаткування.

Запропоновано при справлянні податків із доходів від страхових операцій оподаткувати різницю між страховими виплатами і страховими внесками разом з іншими витратами пов'язаними із врегулюванням наслідків страхових подій, що збільшує економічну вигоду страхувальників.

Податкове регулювання ринку страхових послуг здійснює Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг керується Положенням від 23 листопада 2011 року 1070/2011 на виконання Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»[16].

Основними завданнями Комісії є зазначені на рис.1.5 проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг; розробка й реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг; здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері; захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на

ринках фінансових послуг та їх припинення; узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розробка і внесення пропозицій щодо його вдосконалення; запровадження визнаних на міжнародному рівні правил розвитку ринків фінансових послуг; сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг [112, с.350].

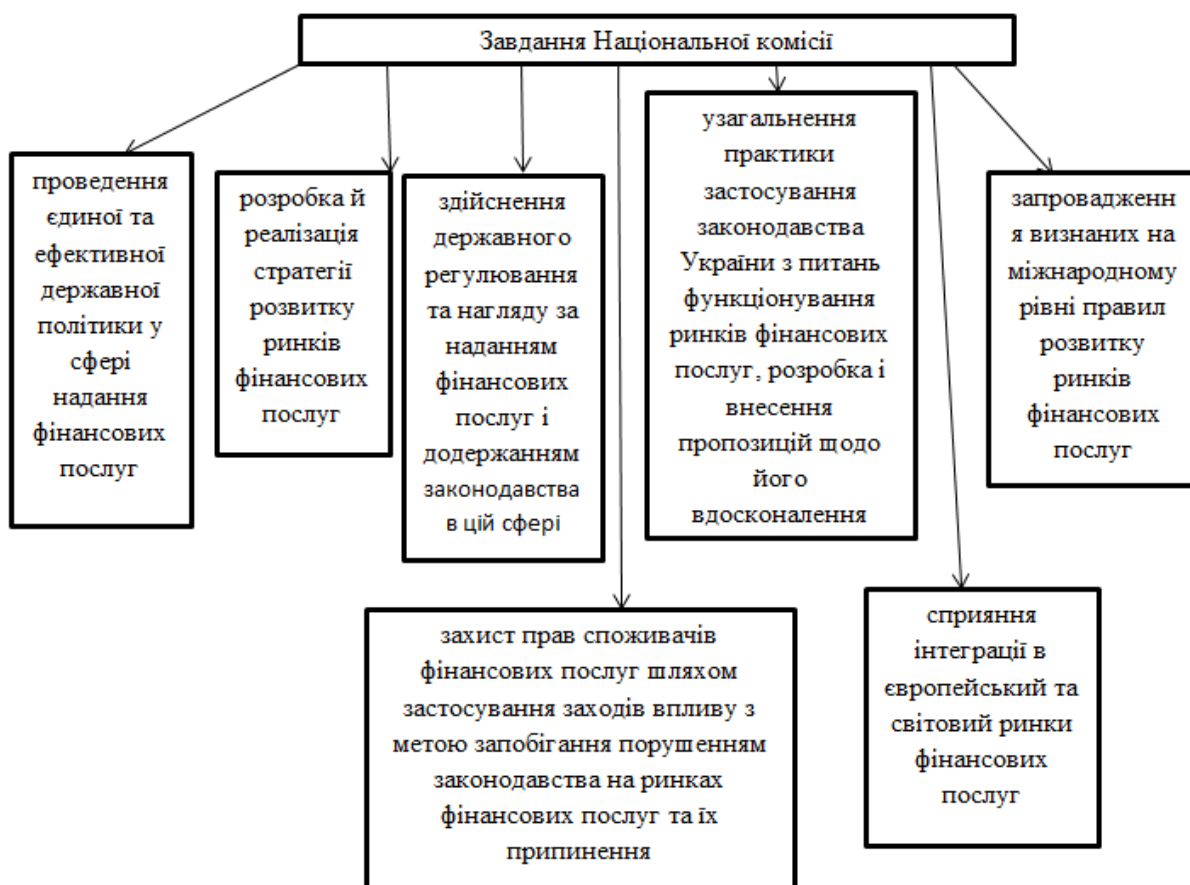


Рис. 1.5. Основні завдання Національної Комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Джерело: розроблено автором на підставі [112, с.350]

Податкове регулювання страхового ринку – це цілеспрямовані дії держави, з одного боку, для підтримки і стимулювання розвитку страхового ринку, а з іншого – на стримування і пом'якшення небажаних негативних наслідків діяльності, що здійснюється суб'єктами страхового ринку [92, с.205].

Об'єктом податкового регулювання є не тільки безпосередньо страховий ринок, а саме діяльність, що здійснюється його суб'єктами. У свою чергу, діяльність суб'єктів страхового ринку безпосередньо пов'язана зі здійсненням страхування. Але страховики мають право займатися і іншою діяльністю, яка не

суперечить законодавству України, – інвестиційною, пов’язаною із розміщенням грошових коштів страхових резервів. Тому інвестиційна діяльність страховиків також виступає об’єктом податкового регулювання на страховому ринку.



Рис. 1.6. Класифікація інструментів податкового регулювання
Джерело: розроблено автором на підставі [97, с.113]

До інструментів податкового регулювання належать: зміна строку платежів, надання податкового кредиту, реструктуризація податкової заборгованості перед державою, податкові канікули, уникнення подвійного оподаткування, система санкцій (адміністративна, фінансова та кримінальна відповідальність за недотримання податкового законодавства).

До стимулюючих інструментів належать ті методи, які направлені на покращення умов функціонування платника податків, тобто на зниження податкового навантаження і стимулювання його розвитку. Система санкцій за недотримання податкового законодавства належить до стримуючих інструментів податкового регулювання. Також існують такі інструменти які одночасно є і стримуючими, і стимулюючими. До таких відносять диференціацію податкових ставок. Використовуючи дані інструменти, держава

регулює діяльність всіх суб'єктів господарювання, в тому числі і страхову діяльність [97, с.113].

Під страховою діяльністю розуміють сферу зі страхування, перестраховання, взаємного страхування, а також страхових брокерів, актуаріїв щодо надання послуг зі страхування та перестраховання. На нашу думку, в законі України «Про страхування» нечітко розкриті поняття «страхова діяльність», здебільшого в ньому акцентується увага на тому, якою діяльність страховики не можуть займатися [99, с.263].

Усі суб'єкти господарювання, котрі мають об'єкти оподаткування, автоматично стають платниками податків, в тому числі і суб'єкти страхового ринку. Види і структура податкових платежів, що сплачуються суб'єктами страхового ринку, залежать від їх організаційно-правової форми, обсягів і масштабів діяльності.

Податок на прибуток страховиків і відрахування на соціальні заходи збільшують брутто-тариф, тому зростає ціна страхової послуги. За високих страхових тарифів страхувальники відмовляються від страхування, а страхові організації займаються малозбитковими видами страхування, які допомагають отримати прибуток. Такий процес гальмує розвиток страхового ринку, а тому й знижується кількість довгострокових інвестицій.

На дії страховиків і страхувальників щодо прийняття рішень на страховому ринку впливають не тільки ринкові чинники, а і державні інструменти регулювання – податки. Надлишкове податкове навантаження на страховому ринку обтяжує діяльність страховиків. У результаті з'являється неправильна структура страхових платежів, знижується рівень страхового захисту і страхових виплат, страховики втрачають чистий дохід. У такому випадку страхові компанії пропонують такий обсяг страхових послуг, за якого вони отримують дохід, тобто який є оптимальним для них, але він не задовольняє всього попиту.

Такий стан страхового ринку негативно впливає на соціально - економічні процеси в країні. Тому необхідно вдосконалювати систему оподаткування страхових компаній. Ринковий механізм в поєднанні із державним

регулюванням може забезпечити ефективне існування і розвиток страхового ринку [92, с.190].

При розробці заходів податкового регулювання страхового ринку необхідно звертати увагу на два основних чинники:

специфіку самого страхування, як особливого виду фінансової діяльності, направленою не тільки на забезпечення страхового захисту за страховими договорами, а і на отримання прибутку;

специфіку окремих видів страхування, тобто окремих сегментів страхового ринку.

Для досягнення ефективності податкового регулювання держава має враховувати як власні інтереси, так й інтереси платників податку. Але саме поняття «ефективність оподаткування» є досить дискусійним. Це пояснюється різними інтересами держави і самого платника податків – з його точки зору сплата податків знижує його прибуток, отже, негативно впливає на його фінансово-господарську діяльність. Враховуючи конфлікт інтересів, держава має побудувати таку систему оподаткування страхових компаній, яка б регулювала діяльність страховиків, наповнювала державну казну і, в той же час, стимулювала розвиток страхового ринку України.

1.3. Нормативно-правове регулювання оподаткування діяльності страхових установ

Нормативно-правове регулювання оподаткування діяльності страхових установ здійснюється через такі нормативно – правові документи [65, с. 14]: Податковий кодекс — Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [3]; Цивільний кодекс — Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [6]; Закон про іпотеку — Закон України від 05.06.2003 р. № 8998-IV «Про іпотеку» [9]; Закон про оцінку земель — Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV «Про оцінку земель» [10]; Закон про страхування — Закон України від 07.03.96 р. № 85/96-ВР «Про страхування» [7]; Закон № 959 — Закон України від 16.04.91 р. № 959-XII «Про зовнішньоекономічну діяльність» [12]; Закон № 2658

— Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [13].

Основними принципами побудови системи оподаткування є: стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності; обов'язковість; рівнозначність і пропорційність; рівномірність сплати; рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; соціальна справедливість, економічна обґрунтованість; компетенція; єдиний підхід і доступність. Першочерговим серед них є принцип стабільності, який відображає наступні аспекти:

- Податки і збори (обов'язкові платежі), справляння яких не передбачено ПКУ, сплаті не підлягають.

- Ставки, механізм справляння податків і зборів (обов'язкові платежі) і пільг щодо оподаткування не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законодавчими актами України, крім законів про оподаткування.

- Зміни і доповнення до ПКУ, інших законів України про оподаткування стосовно пільг, ставок податків і зборів (обов'язкових платежів), механізму їх сплати вносяться до цього Закону, інших законів України про оподаткування не пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного року і набувають чинності з початку нового бюджетного року.

- Усі інші закони України про оподаткування мають відповідати принципам, закладеним у цьому Законі. Крім того, загальні положення Закону містять у собі поняття податку і збору (обов'язкового платежу), визначення платників та системи їх обліку, об'єктів оподаткування, порядку встановлення податкових ставок, порядку зарахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів. Також тут чітко розмежовані права, обов'язки, відповідальність за порушення податкових законів, платників податків і зборів (обов'язкових платежів); обов'язки банків та інших фінансово-кредитних установ.

Податкова політика України знаходиться на стадії формування та розвитку. Проблема розвитку та реформування системи оподаткування України

в даний час є актуальною, що підтверджується наявністю значної кількістю думок та наукових праць з даного питання [65, с.15].

На думку А.І. Крисоватого [83], із проголошенням незалежності Україна стала на шлях самостійного розвитку з метою побудови ефективної соціально орієнтованої ринкової економіки. Це був період становлення податкової системи, в основу якої покладено класичну схему податків, характерну для країн з розвинутою ринковою економікою. Застосування такої класичної системи в умовах перехідного періоду України призвело до виникнення низки суттєвих проблем: збільшується кількість збиткових підприємств; зростає безробіття; ускладнюється соціально-економічна ситуація в країні

Зумовлено це тим, що акцент у податковій політиці зроблено на фіскальній функції, а регулююча та стимулююча роль фактично зведена нанівець. Тому проблема побудови ефективної податкової системи залишається однією з найактуальніших у процесі становлення ринкових відносин і закладання підвалин для економічного зростання України [47, с.84].

За визначенням А.М. Соколовської [108], характерною особливістю чинної податкової системи в Україні є її недосконалість і нестабільність. Не завжди заходи щодо створення міцної фінансової системи приводять до позитивних результатів. Для фінансового забезпечення вирішення соціальних завдань надзвичайно важливе значення має зниження темпів інфляції, досягнення бездефіцитності державного бюджету, збільшення обсягів мобілізації податків і зборів.

Результативність такої роботи багато в чому визначає чинна система платежів до державного та місцевого бюджетів. У цьому випадку йдеться насамперед про систему, яка забезпечує формування доходів бюджету і характеризується мінімальною кількістю каналів мобілізації коштів до централізованого фонду держави, простотою обчислення податків, стимулюючим впливом на розвиток бізнесу і підвищенням ефективності виробництва, гармонійним поєднанням усіх її складових. Тому система оподаткування України потребує реформування, чіткої спланованості,

системності та прогнозованості. Адже загальновідомо, що ефективне господарювання і соціально-економічний розвиток країни неможливі без державного регулювання виробництва та розподілу благ, а одним з найпотужніших механізмів соціально-економічного стимулювання є податки.

На думку І.М. Бурденка, реформування податкової системи України в умовах переходу від командно - адміністративної до державно-громадської форми управління передбачає не тільки трансформацію певних механізмів адміністрування податків, а насамперед зміни у свідомості громадян, їхньому ставленні до сплати податків. На ухвалення Податкового кодексу очікують не лише фахівці - економісти, юристи, соціологи, а й пересічні громадяни, сподіваючись на закріплення в «економічній конституції», зокрема принципу справедливості оподаткування, поєднання інтересів держави з інтересами платника. Робота над доопрацюванням Податкового кодексу триває.

Н.М. Деєва стверджує, що наближення податкового законодавства України до законодавства ЄС і норм СОТ потрібне більше самим українцям[54, с. 301]. Це сприятиме не лише швидкій інтеграції України до Європейської спільноти, а й зміцнить довіру до неї з боку іноземного інвестора. Адже у цивілізованому діловому світі звикли грати за рівними і прозорими для всіх правилами, зокрема і податковими. Вітчизняні промисловці та підприємці також прагнуть жити у державі, якій можна довіряти, і працювати за податкової системи, яка стимулювала б розвиток бізнесу.

Як зазначає А.М. Соколовська, серйозною проблемою для України залишається проблема дотримання норм законів, причому на рівні не лише платників, а й вищих органів влади [108, с. 246]. Більше того, витоки правового нігілізму в суспільній свідомості містяться у площині порушення норм законодавства владними структурами.

На думку В.Л. Андрущенка [26], податкове законодавство в Україні часто суперечить іншим нормам права, зокрема, цивільного, кримінального, господарського. Якщо ми рухаємось до ЄС, то маємо це чітко усвідомити. Ухваливши податковий кодекс, ми повинні всі розбіжності врегулювати.

Насамперед маємо подбати , щоб в Україні зріс рівень добровільної сплати податків за рахунок спрощення великої кількості податків, особливо непродуктивних.

Таблиця 1.2

Загальна характеристика податкового законодавства різними дослідниками цього питання

ПІБ дослідника	Кратка характеристика податкової системи
А.М. Соколовська	Недосконалість і нестабільність, проблема дотримання норм законів.
І.М. Бурденко	Необхідна зміна в ставленні до сплати податків.
Н.М. Деєва	Необхідність наближення податкового законодавства України до законодавства ЄС і норм СОТ.
В.Л. Андрущенко	Податкове законодавство в Україні часто суперечить іншим нормам права, зокрема, цивільного , кримінального, господарського

Джерело: розроблено автором на підставі [71, с.24]

У той же час у Державній податковій службі України задоволені темпами та масштабами реформування українського податкового законодавства у зв'язку із вступом до СОТ. Зі слів директора Департаменту масово - роз'яснювальної роботи та звернень громадян ДПС України податкові нормативи в Україні не з простих і багато в чому суперечили вимогам СОТ. Чого лише вартий період порушень правил, коли податкові зміни вносились менш ніж за шість місяців до набрання ними чинності. Але наразі більшість податків на рівні адміністрування уже врегульовано [47, с.86].

Отже, незважаючи на різні точки зору, більшість авторів сходиться в одному - існуючу податкову систему необхідно реформувати і робити це потрібно негайно.

З 01.01.2015 змінився загальний принцип визначення підприємствами об'єкта оподаткування податком на прибуток, що повною мірою стосується також страховиків[5].

Для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють господарську діяльність на території України та за її межами, в т. ч. для страховиків, об'єктом оподаткування податком на прибуток є прибуток з джерелом походження з України та за її межами, який визначається згідно з пп. 134.1.1 ПКУ шляхом коригування фінансового результату до оподаткування,

визначеного у фінансовій звітності підприємства згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку чи МСФЗ, на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III ПКУ[5].

Винятки передбачені пп. 133.1.1 ПКУ тільки для бюджетних установ, метою яких не може бути отримання та розподіл прибутку, та суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування.

Однак, як і раніше, оподаткування страхової діяльності здійснюватиметься зі своєю специфікою, яка полягає у наступному: різниці для коригування фінансового результату з метою визначення об'єкта оподаткування, для страховика будуть визначатися, як за загальними принципами відповідно до положень розділу III ПКУ, так і з урахуванням норм п. 141.1 ПКУ, який визначає особливості оподаткування страховика згідно з п. 137.2 ПКУ; крім загального для всіх суб'єктів підприємницької діяльності об'єкта оподаткування, визначеного шляхом коригування фінансового результату до оподаткування на відповідні різниці, пп. 134.1.2 ПКУ передбачено наявність для страховика ще одного об'єкта оподаткування – доходу за договорами страхування.

Оподаткування доходу за договорами страхування. Згідно з пп. 141.1.2 ПКУ об'єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка, визначена відповідно до пп. 136.2.1 (3 %) та 136.2.2 (0 %), розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування.

Таким чином, незважаючи на кардинальні зміни в оподаткуванні, в т. ч. оподаткуванні страхової діяльності, відмовитися від традиції отримувати 3 % від нарахованих страхових премій наш законодавець не може. Доходи від довгострокових договорів страхування життя, як і завжди, оподатковуються за ставкою 0 % за умови відповідності нормам пп. 14.1.52 ПКУ[5].

За ставкою 0% оподатковуються також договори добровільного медичного страхування, договори страхування додаткових пенсій за умови відповідності пп. 14.1.52-1, 14.1.52-2 ПКУ[5]. Зменшення розміру страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування, на суми витрат, пов'язаних із перестраховуванням прийнятих страхових ризиків, нормами ПКУ на сьогодні не передбачено. Визначення страховиком об'єкта оподаткування шляхом коригування фінансового результату до оподаткування. Фінансовий результат до оподаткування, визначений за даними бухгалтерського обліку та відображений у Звіті про фінансові результати, є основою для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток.

Зменшення об'єкта оподаткування на суму страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування, які оподатковуються за ставками відповідно до пп. 136.2.1 (3 %) та 136.2.2 (0 %) ПКУ[5], нормами Кодексу не передбачено.

Але передбачено коригування на різниці, які виникають згідно із ст. 138-140 ПКУ [5] при здійсненні певних операцій всіма суб'єктами підприємницької діяльності, в т. ч. страховиками, та на різниці, які виникають тільки при здійсненні страхової діяльності, а саме: різниця, яка дорівнює нарахованому податку на дохід за ставкою, визначеною пп. 136.2.1 ПКУ та зменшує фінансовий результат до оподаткування страховика; різниці, пов'язані з формуванням страховиком технічних та математичних резервів.

Висновки до першого розділу

У результаті виконаного дослідження є можливим зробити такі висновки:

1. Оподаткування прибутку страхових організацій має свої особливості, оскільки страхова діяльність виконує захисну функцію. Страхова організація може здійснювати страхову, інвестиційну, фінансову та іншу діяльність. Тому

застосовується змішаний тип оподаткування прибутку від різних напрямів діяльності.

2. Оподаткування сфери страхових послуг має багато недоліків і проблем. Альтернативний податок на страхові премії, загальний податок на прибутки від іншої діяльності спонукає страхових організацій до застосування схем ухилень від сплати, тобто призводить до порушень податкового законодавства.

3. Удосконалення механізму оподаткування підприємств у тому числі й страхових компаній повинно здійснюватися на державному рівні, тобто шляхом прийняття відповідних законів. Треба не тільки покращувати кількісно – технічні аспекти податків та зборів (знижувати ставки, розширювати податкову базу та ін.), а й модифікувати обліково-інформаційні аспекти, тобто вдосконалювати податкову звітність, максимально наближувати податковий та бухгалтерський облік, впроваджувати системи комп'ютеризовані програми сплати податків та зборів.

4. Страховий ринок є перспективним сектором фінансового ринку України, розвиток якого потребує стимулювання з боку держави. Проте, реформи, які запроваджуються в країні лише призводять до його занепаду. Тому, замість того, щоб сліпо копіювати зарубіжний досвід, необхідно пристосовуватися до особливостей фінансового ринку України, та страхового зокрема, і впроваджувати свої реформи.

**РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА
ІНШУРАНС ГРУП»**

**2.1. Аналіз фінансово – господарського стану ПАТ «УСК «Княжа Вієнна
Іншуранс Груп»**

Аналіз та оцінка фінансового - господарського стану підприємства здійснюється за допомогою системи економічних категорій, якими він визначається, а саме: фінансовою стійкістю, рентабельністю, платоспроможністю і ліквідністю та діловою активністю. Дані показники є самостійними і водночас тісно взаємопов'язаними, що доповнюють один одного і можуть використовуватись як комплексно, так і кожен зокрема зовнішніми і внутрішніми інвесторами, кредиторами, діловими партнерами, управлінцями тощо. Аналіз динаміки і структури фінансових результатів наведений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки і структури фінансових результатів ПАТ «УСК «Княжа Вієнна
Іншуранс Груп» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютне вілхилення тис грн		Відносне вілхилення %	
	2017	2018	2019	2019до	2019до	2019до	2019до
				2017	2018	2017	2018
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	152143,00	169059,00	213454,00	61311,00	44395,00	40,3	26,3
Валовий прибуток	33569,00	70988,00	77337,00	43768,00	6349,00	130,4	8,9
Чистий прибуток	-36175,00	-33046,00	-18552,00	17623,00	14494,00	48,7	43,9
Собівартість реалізованої продукції (страхових послуг)	-118574,00	-40236,00	-58402,00	60172,00	-18166,00	50,8	-45,1
Адміністративні витрати	-86857,00	-101019,00	-20605,00	66252,00	80414,00	76,3	79,6
Інші оперативні витрати	-42820,00	-14825,00	-22994,00	19826,00	-8169,00	46,3	-55,1
Фінансовий результат від операційної діяльності	-41999,00	-35373,00	-20566,00	21433,00	14807,00	51,0	41,9
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-11152,00	-9025,00	-10494,00	658,00	-1469,00	5,9	-16,3
Чистий фінансовий результат	-36175,00	-33046,00	-18552,00	17623,00	14494,00	48,7	43,9

Джерело: узагальнено автором на підставі додатків Г, Д, Е

За даними таблиці 2.1 валовий прибуток підприємства починаючи з 2017 року постійно збільшувався. У 2019 році валовий прибуток збільшився на 6349,00 тис.грн., тобто на 8,9% порівняно з 2017 роком. Собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, уданому випадку – страхових послуг, у 2018 році собівартість страхових послуг збільшилася на 60172,00 тис. грн., тобто на 50,8% а в наступному році знизилася на 18166,00 тис. грн., тобто на 45,1%.

Адміністративні витрати з кожним роком збільшувалися. У 2018 році інші операційні витрати збільшилися на 19826,00 тис. грн., а в 2019 зменшилися на 8169,00 тис. грн.

Фінансовий результат від операційної і чистий фінансовий результат одночасно зростали. У 2018 році фінансовий результат від операційної збільшився на 21433,00 тис. грн., тобто на 51%, а у 2019 році збільшився на 14807,00 тис. грн., тобто на 41,9%. Що стосується чистого фінансового результату, то у 2018 році він збільшився на 17623,00 тис. грн., тобто на 48,7%, а у 2019 році збільшився на 14494,00 тис. грн., тобто на 43,9% в порівнянні з 2017 роком.

Що стосується загальної картини, то в цілому спостерігається позитивне зростання показників динаміки і структури фінансових результатів. У таблиці 2.2 наведена структура страхових платежів та страхових витрат.

Таблиця 2.2

Структура страхових платежів та страхових витрат ПАТ «УСК «Княжа
Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Найменування	Роки			Відхилення, тис.грн.		Відхилення, %	
	2017	2018	2019	2019до 2017	2019до 2018	2019до 2017	2019до 2018
Страхові платежі	204 424,9	215 162,3	269 456,6	65031,7	54294,3	31,8	25,2
Страхові витрати	68 907,8	82 823,6	10 9783,5	40875,7	26959,9	59,3	32,6

Джерело: узагальнено автором на підставі [102]

Отже, проаналізувавши структуру страхових платежів та страхових витрат ми бачимо, що спостерігається тенденція росту як і страхових платежів, так і страхових витрат, а саме у 2018 році в порівнянні з 2017 роком страхові платежі

збільшилися на 65031,7 тис. грн., тобто на 31,8%, а у 2019 році в порівнянні з 2017 роком страхові платежі збільшилися на 54294,3 тис. грн., тобто на 25,2%. Страхові витрати у 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилися на 40875,7 тис. грн., тобто на 59,3%, а у 2019 році в порівнянні з 2017 роком страхові платежі збільшилися на 26959,9 тис. грн., тобто на 32,6%.

Ця тенденція свідчить про зростання попиту на послуги страхування в ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». На рисунку 2.1 відобразимо динаміку страхових платежів та страхових витрат ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр.

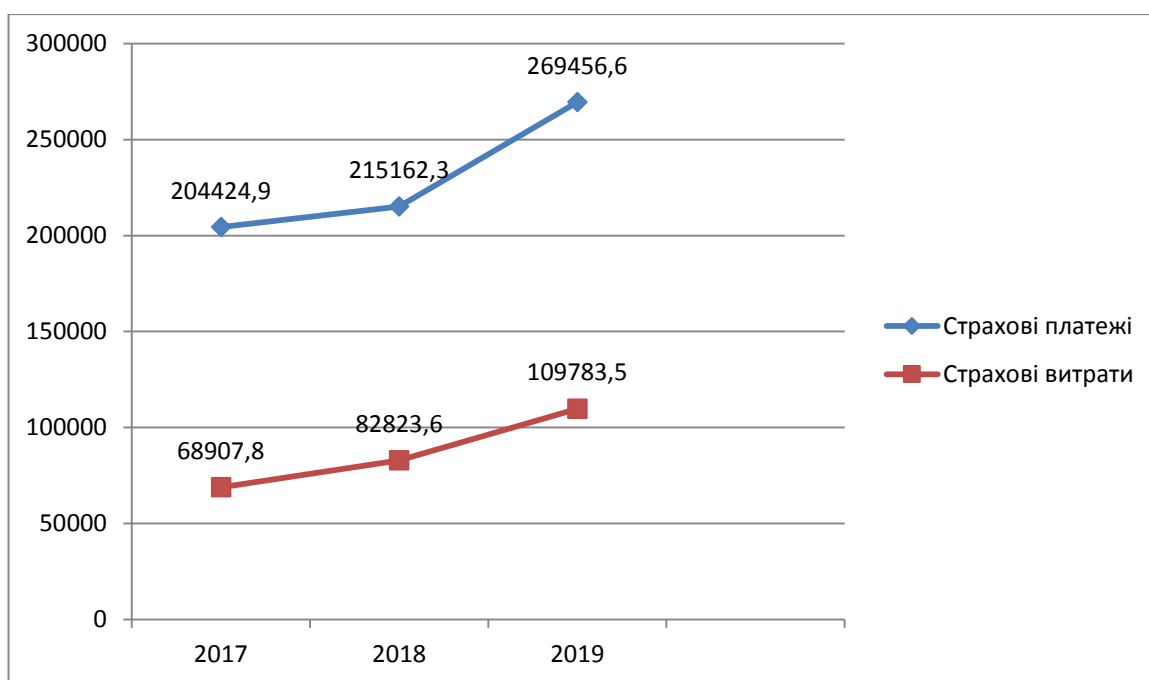


Рис. 2.1. Динаміка страхових платежів та страхових витрат ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр.

Джерело: розроблено автором на підставі [102]

У 2017 році УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» зібрала 204,4 млн. грн. страхових платежів. Приріст обсягу премій у порівнянні з 2017 роком склав 35,6 млн. грн. (21,1%). У страховому портфелі компанії за підсумками звітного періоду частка автомобільного страхування склала 78,4%. При цьому частка ОСЦПВ склала 33,1% портфеля, КАСКО 22,9%, «Зеленої картки» 22,4%. Страхування майна склало 10,5% портфеля, особисте страхування 5,1%, інші види 6,0% [95].

Найбільший приріст надходжень страхових платежів у 2017 році відзначено в таких видах страхування: КАСКО 60,8% (+17,7 млн. грн.), особисте страхування 61,7% (+4,0 млн. грн.), «Зелена картка» 40,2% (+13,1 млн. грн.)[95]. Страхові премії від фізичних осіб склали 135,4 млн. грн., що на 12% перевищує показник попереднього року. Сукупна частка надходження страхових премій від фізичних осіб склала 66,2% страхового портфеля компанії[95].

Кількість діючих договорів склала більше 599 (в тому числі 427 з фізичними і 172 тисяч з юридичними особами), на 28,4% більше показника 2011 року[95]. За 2017 рік УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» виплатила страхові відшкодування на загальну суму 68,9 млн. грн. гривень, що на 0,3% більше суми виплат у 2011 році [95]. Рівень виплат за звітний період склав 33,7%. За 2018 УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» зібрала 215,2 млн. грн. страхових платежів, що на 5,3% більше у порівнянні з 2017 роком[95].

У страховому портфелі компанії за підсумками звітної періоду частка автомобільного страхування склала 74,2%. При цьому частка ОСЦПВ склала 35,1% портфеля, КАСКО 22,4%, «Зеленої карти» 16,7%. Страхування майна склало 16,9% портфеля, особисте страхування 6,7%, інші види 2,2%[95]. Приріст платежів за видами страхування в порівнянні з 2017 роком становив : ОСЦПВ 11,7%, КАСКО 3,1%, страхування майна 69,7%, особисте страхування 22,0%[95].

Страхові премії від фізичних осіб за звітний період склали 159,9 млн. грн. Сукупна частка надходження страхових премій від фізичних осіб склала 74,3% страхового портфеля компанії[95]. Кількість діючих договорів за підсумками даного періоду складає 681 тисяч (у тому числі 622 тисяч з фізичними та 59 тисяч з юридичними особами)[95].

За 2018 рік УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» виплатила страхові відшкодування на загальну суму 82,8 млн. гривень , що на 20,2% більше суми виплат за 2017 рік[95]. Рівень виплат за 2018 рік склав 38,5%.

За 2019 рік УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп » зібрала 269,5 млн. грн. страхових платежів і виплатила 109,8 млн. грн.[95]. За 2019 рік УСК «Княжа

Вієнна Іншуранс Груп » зібрала 269,5 млн. грн. страхових платежів, що на 25,2% більше порівняно з аналогічним періодом 2018 року.

У страховому портфелі компанії за підсумками звітнього періоду частка автомобільного страхування склала 80,4%. При цьому частка ОСЦПВ склала 35,6% портфеля, КАСКО 24,8%, «Зеленої карти» 19,9%. Страхування майна склало 9,8% портфеля, особисте страхування 7,7%, інші види 2,0%[95]. Страхові премії від фізичних осіб за звітний період склали 186,3 млн. грн. Сукупна частка надходження страхових премій від фізичних осіб склала 69,1% страхового портфеля компанії[95].

Кількість діючих договорів за підсумками даного періоду складає 653 тисяч (у тому числі 590 тисяч з фізичними та 63 тисяч з юридичними особами)[95]. За 2019 рік УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» виплатила страхові відшкодування на загальну суму 109,8 млн. гривень, що на 32,6% більше суми виплат за 2018 рік[95]. Рівень виплат за 2019 рік склав 40,7%. Проаналізуємо інші показники основної діяльності ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Структура інших показників основної діяльності ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Найменування	Роки			Відхилення, тис.грн.		Відхилення, %	
	2017	2018	2019	2019до 2017	2019до 2018	2019до 2017	2019до 2018
Страхові резерви	99 428,4	137596,6	157398,1	57969,7	19801,5	58,3	14,4
Статутний капітал	88 744,4	88 744,4	98 744,4	10000,0	10000,0	11,3	11,3
Активи	252 367,5	238 235,2	298 766,0	46398,5	60530,8	18,4	25,4

Джерело: узагальнено автором на підставі [102]

Отже, проаналізувавши структуру інших показників основної діяльності ми бачимо, що спостерігається тенденція росту за всіма показниками, а саме у 2018 році в порівнянні з 2017 роком страхові резерви збільшилися на 57969,7 тис. грн., тобто на 58,3%, а у 2019 році в порівнянні з 2017 роком страхові резерви збільшилися на 19801,5 тис. грн., тобто на 14,4%. Статутний капітал у 2018 році так і у 2019 році в порівнянні з 2017 роком збільшилися на 10000,0 тис. грн.,

тобто на 11,3 %. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком активи збільшилися на 46398,5 тис. грн., тобто на 18,4%, а у 2019 році в порівнянні з 2017 роком страхові резерви збільшилися на 60530,8 тис. грн., тобто на 25,4%. Ця тенденція свідчить про зростання попиту на послуги страхування та зростання страхової компанії ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». Можемо зробити висновки, що страхові послуги ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» є рентабельними. Збільшення кількості страхових випадків спричинює зростання страхових виплат, що призводить до зниження чистого прибутку. Обираючи страхову компанію, потенційні клієнти перш за все звертають увагу на основні фінансові показники діяльності компанії, що розраховують на основі даних фінансової звітності (додатки А, Б, В, Г, Д, Е). Такі показники можуть свідчити про надійність страхової компанії, або ж навпаки по її нездатність вчасно розрахуватись зі своїми зобов'язаннями за настання страхових випадків.

Для оцінки фінансового стану ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» проведемо такий аналіз: операційний аналіз, аналіз операційних витрат, аналіз управління активами, аналіз ліквідності, аналіз довгострокової платоспроможності, аналіз прибутковості.

Таблиця 2.4

Операційний аналіз на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»
протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 / 2017
Коефіцієнт валового доходу	0,22	0,42	0,36	0,14
Коефіцієнт росту валових продажів	-	0,11	0,26	0,26
Коефіцієнт операційного прибутку	-0,16	-0,14	-0,04	0,12
Коефіцієнт чистого прибутку	-0,24	-0,2	-0,09	0,15

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е

У таблиці 2.4 наведені показники операційний аналізу (коефіцієнта валового доходу, коефіцієнта росту валових продажів, коефіцієнта операційного прибутку, коефіцієнта чистого прибутку на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» протягом 2017-2019 рр. При операційному аналізі ми бачимо, що коефіцієнт росту валових продаж у 2019 році зменшився на 0,26, це свідчить про

зменшення приросту обсягу продажів поточного періоду по відношенню до обсягу валових продажів попереднього періоду. Коефіцієнт валового доходу у 2019 році зменшився на 0,14 це показує, що частка валового доходу, яка займає місце у виручці підприємства зменшилася.

Як ми бачимо валовий дохід залежить від співвідношення цін, обсягу продажів і собівартості проданої продукції. Будь-яка зміна в співвідношенні цін і собівартості вироблених або придбаних товарів може спричинити зміну у валовому доході. Коефіцієнт операційного прибутку у 2017 році збільшився на 0,06. Це свідчить про ефективність основної (операційної) діяльності підприємства поза зв'язку з фінансовими операціями і нормами фіскального регулювання, прийнятими в країні. Коефіцієнт чистого прибутку збільшився на 0,15, це свідчить про збільшення прибутковості на підприємстві, підприємство працює хоча і працює у збиток, але збиток зменшується. Коефіцієнт чистого прибутку є підсумковою характеристикою прибутковості основної діяльності підприємства за період часу. Якщо попередні два коефіцієнти характеризували ефективність окремих сторін діяльності підприємства в частині забезпечення прибутковості, то даний коефіцієнт показує, наскільки ефективно «спрацювала» вся менеджерська команда.

Таблиця 2.5

Аналіз операційних витрат на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»
протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017	2018	2019	Відхилення 2019/2017
Коефіцієнт собівартості реалізованої продукції	-0,78	-0,24	-0,27	0,51
Коефіцієнт витрат на реалізацію та управління	-0,86	-0,7	-0,58	0,28

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е

Аналіз операційних витрат показав, що коефіцієнт собівартості реалізованої продукції у 2019 році поліпшився на 0,51, це свідчить про збільшення прибутковості, хоча і підприємство працює у збиток, але збиток зменшується. По-перше, основна причина полягає у збільшенні виробничих витрат (собівартості проданих послуг). Слід підкреслити, що зниження витрат на реалізацію, у складі якої присутня суттєва частка оплати рекламної кампанії, є

не кращим способом підвищення ефективності діяльності підприємства, так як це може призвести до зниження виручки. Також це стосується всіх показників операційних витрат.

Таблиця 2.6

Аналіз управління активами на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»
протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017	2018	2019	Відхилення 2019 до 2017
Коефіцієнт оборотності активів	0,63	0,66	0,75	0,12
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	2,29	1,31	1,53	-0,76
Коефіцієнт оборотності чистих активів	0,78	0,79	0,95	0,17
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	-43,98	19,84	62,16	106,41
Коефіцієнт середнього періоду погашення (періоду інкасації) дебіторської заборгованості	-8,3	18,4	5,87	14,17
Коефіцієнт оборотності запасів по реалізації	53,45	121,41	110,31	56,86
Коефіцієнт оборотності запасів по собівартості	-41,66	-28,89	-30,18	11,48
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	7,04	5,73	5,71	-1,33
Коефіцієнт середнього періоду погашення кредиторської заборгованості	51,85	63,7	63,9	12,05

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В, Г, Д, Е

Аналіз управління активами показав, що у 2019 коефіцієнт оборотності активів, збільшився на 0,12, це свідчить про збільшення суми доходу, яка виходить на одиницю грошового вираження основних засобів підприємства. Необхідно відзначити, що дані показники управління активами є вельми наближеними, оскільки в балансах більшості підприємств самі різні активи, придбані в різний час, показуються за первісною вартістю. Балансова вартість таких активів часто не має нічого спільного з їх реальною вартістю, при цьому така розбіжність посилюється в умовах інфляції і при підвищенні вартості таких активів. Саме такі невідповідності балансової і реальної вартості у більшості інвесторів викликають бажання до поглинання даної компанії, щоб реалізувати закладену в ній додаткову вартість. Динаміка всіх розглянутих показників оборотності активів сприятлива для підприємства. Відзначається істотно більш

слабке поліпшення показника чистих активів. Це пояснюється тим, що на тлі зростання виручки підприємства відбувається зниження кредиторської заборгованості. Це в свою чергу збільшує величину чистих активів, що створюють цю виручку, і, отже, в кінцевому підсумку сприяє зменшенню показника оборотності чистих активів. Коефіцієнт оборотності запасів по реалізації у 2019 році збільшився на 58,56, це показує що швидкість, з якою товарно-матеріальні запаси оберталися протягом звітного періоду збільшилися. Зазвичай, чим вище показник оборотності товарно-матеріальних запасів, тим краще: низький рівень запасів зменшує ризик, пов'язаний з неможливістю реалізувати продукцію і вказує на ефективне використання капіталу. А значення коефіцієнта оборотності запасів за собівартістю має негативне значення, це негативно характеризує роботу підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості має у 2017 році має негативне значення, це свідчить, про те що підприємство зайво «любить» своїх споживачів, встановлюючи великі тривалості кредитів або не вимагаючи від споживачів виконання контрактних умов з погашення заборгованості. Але вже у 2018 та 2019 році показник має позитивне значення. Водночас, низька оборотність дебіторської заборгованості «вимиває» готівку на підприємстві, змушуючи фінансового менеджера шукати нові джерела фінансування зростаючою дебіторської заборгованості.

Добре, якщо це може бути забезпечено за рахунок постачальників підприємства, які також кредитують підприємство, як саме підприємство кредитує своїх споживачів. Але далеко не завжди кредитори будуть також «любити» підприємство, як воно «любить» своїх клієнтів. І тому доведеться вдаватися до зазвичай дорогим банківськими позиками.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2019 році зменшився на 1,33 це свідчить про зменшення оборотності кредиторської заборгованості, яка є наслідком збільшення кредиторської заборгованості на кінець 2019 року.

Особливе місце серед показників, які характеризують фінансовий стан, належить показникам платоспроможності і ліквідності. Платоспроможність означає здатність покриття усіх зобов'язань (короткострокових та довгострокових) усіма активами.

Ліквідність страхової компанії - це її здатність швидко продавати активи та одержувати кошти для погашення поточних зобов'язань. Від того, як швидко і ефективно страхова організація здійснює ці процеси, залежить ефективність діяльності підприємства в цілому.

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 до 2017
Коефіцієнт покриття	4,47	3,03	2,91	-1,56
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4,4	3,02	2,87	-1,53
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,9	2,26	2,11	-0,79

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В

Результати розрахунку свідчать про наступні тенденції зміни: зменшення коефіцієнта покриття у 2018 склало 1,56. Слід відмітити, що в 2017р. значення показника більше це зумовлене тим, що поточні зобов'язання в даному періоді були незначними в порівнянні з 2018-2019 рр.

Зменшення коефіцієнта швидкої ліквідності склало 1,56, що свідчить про низьку здатність підприємства розраховуватись з поточними зобов'язаннями і погіршенням стану підприємства.

Оптимальним значенням показника є від 1 до 3. У 2019 році коефіцієнт покриття складає 2,91, значення є оптимальним для даної страхової компанії. Коефіцієнт швидкої ліквідності поступово зменшувався.

Найбільше значення становило 4,4 у 2017 році, але в порівнянні з 2019 року, коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився на 1,53. Оптимальним рівнем показника є 0,7 – 0,8. Що стосується показника абсолютної ліквідності, то у 2017р. спостерігалось найбільше значення показника 2,9, що було зумовлене

малою сумою поточних зобов'язань за даний період, але в 2019 р. значення показника становило 2,11, тобто показник зменшився на 0,79. Але оптимальним значенням абсолютної ліквідності є 0,2 – 0,5.

Таблиця 2.8

Аналіз довгострокової платоспроможності на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 до 2017
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,49	0,45	0,37	-0,12
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,51	0,55	0,63	0,12
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	1,04	1,23	1,7	0,66

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В, Г, Д, Е

При аналізі довгострокової платоспроможності ми бачимо, що коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії) складає у 2019 році 0,37, це означає, що підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних коштів на 0,37, тобто на 37%.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу доповнює попередній коефіцієнт і складає 0,63, оскільки їх сума повинна дорівнювати одиниці.

Він характеризує питому вагу залучених коштів в загальній сумі засобів, вкладених в майно підприємства.

Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу складає у 2019 році 1,7 він дає узагальнену оцінку фінансової стійкості підприємства.

Аналіз прибутковості показав, що показники рентабельності на підприємстві у порівнянні з 2017 роком збільшилася.

Показник рентабельності продажів збільшився на 0,15, тобто зменшення прибутку з однієї гривні продажів отримує підприємство.

Показник рентабельності активів збільшився у 2019 році на 0,04, це характеризує, що підприємство стало ефективніше використовувати наявні активи для отримання прибутку.

Таблиця 2.9

Аналіз прибутковості на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 до 2017
Рентабельності продажів	-0,24	-0,2	-0,09	0,15
Рентабельності активів	-0,15	-0,13	-0,06	0,4
Рентабельності капіталу	-0,31	-0,31	-0,18	0,13

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В, Г, Д, Е

Показник рентабельності капіталу збільшився у 2019 році на 0,13, це характеризує неефективність використання підприємством власного капіталу. Отже, провівши аналіз фінансової стійкості підприємства ми можемо сказати, що підприємство має деякі фінансові слабкості, але долає їх.

2.2. Механізм удосконалення податкового регулювання страхової діяльності на прикладі ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

Найбільший вплив система оподаткування здійснює на суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим держава має здійснювати настільки виважене податкове регулювання, щоб підтримувати їх діяльність і одночасно виконувати фіскальну функцію. Але посилення нестабільності умов господарювання у перехідний період, прагнення до поповнення бюджету при зменшенні реального валового внутрішнього продукту, недотримання принципу економічної обґрунтованості податкових реформ призвели до надмірного навантаження на суб'єктів підприємництва [22, с. 97].

Зважаючи на дані обставини, суб'єкти господарювання за допомогою податкового менеджменту використовують різні схеми оптимізації оподаткування. Податковий менеджмент розробляє управлінські рішення, які стосуються зменшення податкового тиску.

Основна ціль податкового менеджменту не зводиться до абсолютної мінімізації податкових платежів, вона полягає в активному впливі на максимізацію чистого прибутку підприємства при заданих параметрах податкового середовища і ринкової кон'юнктури. Разом з тим, у досягненні даної

мети використовують не тільки легальні методи (уникнення оподаткування), а і нелегальні (ухилення від оподаткування). Уникнення оподаткування або податкова оптимізація - повна чи часткова несплата податкових зобов'язань платниками податків законними методами, використовуючи податкові лазівки законодавства.

Також виділяють такий метод оптимізації як податкове планування. Податкове планування (tax planning) - легальний спосіб зменшення податкових зобов'язань, заснований на використанні можливостей, наданих податковим законодавством, через коректування своєї господарської діяльності і методів ведення бухгалтерського обліку.

Ухилення від сплати податків або податкові делікти - свідомі дії або бездіяльність платників податку, спрямовані на повну або часткову несплату податків з порушенням податкового законодавства, тобто із застосуванням економічного злочину.

Стаття 212 Кримінального Кодексу України визначає ухилення від сплати податків як умисне ухилення від сплати, вчинене службовою особою підприємства, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів коштів у значних, великих, особливо великих розмірах.

Негативні наслідки ухилення оподаткування для фінансової безпеки держави проявляються у [31, с. 204]:

зниження можливості надання соціальних благ населенню;

зростання податкового тиску на легально працюючих платників, що призводить до їх відходу у тінь;

зростання дисбалансу у розвитку різних секторів економіки, що може призвести до монополізації окремих галузей;

зниження конкурентоспроможності легальної економіки, оскільки платники податків, що ухиляються, мають реальні можливості зниження ціни за інших однакових умов.

Легальної можливості «ухилитися від податків» не існує. Будь-які цілеспрямовані дії суб'єкта, що порушують чинне законодавство, у результаті яких бюджет так чи інакше недоотримує ті, що належать йому за законом, суми податків, є шахрайськими та нелегальними і ведуть до настання податкової або кримінальної відповідальності. У таблиці 2.10 наведена порівняльна характеристика механізмів зниження податкових платежів.

Таблиця 2.10

Порівняльна характеристика механізмів зниження податкових платежів

Критерій Порівняння	Ухилення від сплати податків	Уникнення оподаткування	Податкове Планування
Економічна вигода суб'єкта за умови успішного застосування	Максимальна	Середня або мінімальна	Середня
Рівень ризику	Максимальний	Середній	Мінімальний
Необхідна кваліфікація персоналу	Не вимагає особливої кваліфікації	Спеціальна або висока	Висока
Можливі санкції з боку держави	Аж до кримінального переслідування	Як правило, податкові або адміністративні	Переважаючі Податкові
Збиток, який завдають державі і суспільству	Максимальний	Мінімальний	Може бути від мінімального до максимального
Переважне Використання	Індивідуальні підприємці, малий бізнес	Малий, середній і великий бізнес	Великий бізнес
Залежність від змін економічної політики держави	Найбільш схильні до економічних, політичних та інших коливань кон'юнктури	Переважаючі схильні до коливань у сфері оподаткування	Найменш схильні до економічних, політичних та інших коливань кон'юнктури
Поєднання з іншими механізмами зниження податкових платежів	Переважаючі застосовується самостійно	Може поєднуватися з ухиленням від сплати податків	Може поєднуватися з ухиленням від сплати податків і уникненням оподаткування

Джерело: узагальнено автором на підставі [112, с.350]

На ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» використовується податкове планування, а саме такі форми податкового планування, як:

моніторинг податкових питань виділеним працівником бухгалтерії чи фінансового відділу підприємства;

податкове планування і поточний фінансовий контроль за податковими зобов'язаннями підприємства силами спеціалізованого відділу, групи;

залучення зовнішніх консультантів для податкової експертизи нових проектів або контролю над поточними податковими платежами фірми, аж до складання податкової звітності та представлення її податковим органам.

Таким чином, у процесі податкового планування на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» не тільки визначаються можливості мінімізації оподаткування. Це дозволить знизити витрати часу на розробку та прийняття управлінських рішень;

здійснення контролю та аналізу інформації про хід виконання планів із податкових платежів, у ході якого визначається відхилення фактичних податкових зобов'язань підприємства від запланованих. Це дозволить не тільки отримати інформацію для досягнення поставленої мети, але і буде обов'язковою умовою виникнення нового циклу управління податковими платежами та податковим навантаженням підприємства;

використання критерію чистої приведеної вартості, скоригованої з урахуванням трансакційних видатків, у тому числі витрат податкового адміністрування і витрат ризику податкових перевірок, що дозволить більш повно враховувати вплив податків і податкової політики держави на оцінку інвестиційних проектів;

зменшення рівня трансакційних податкових витрат суб'єкта господарювання, які пов'язані зі здійсненням заходів податкового планування: розмежування у законодавстві ухилення від сплати податків від легальних способів уникнення оподаткування, у тому числі податкового планування.

Державна Податкова Адміністрація України вважає, що перехід страховиків на загальну систему оподаткування дозволить досягти наступних завдань:

забезпечить розвиток класичного страхування;

податок на прибуток замінить так званий «податок з обороту», який існував до цього і суперечив прямому оподаткуванню, та не був пов'язаним із фінансовим результатом страховика;

унеможливить існування «псевдострахування» через диференціацію податкових ставок для перестраховиків з високим рейтингом (вимоги КМУ: А.М. Best (США) - «BB-», Moody's (США) - «A3», Standard&Poors (США) - «A-», ІВСА (Великобританія) - «A-») і ненадійним;

поступово вирішить проблеми припинення використання страхових організацій для оптимізації податків підприємствами-страхувальниками; відповідатиме міжнародній практиці.

Витрати, які ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» здійснює на страхування ризиків власної діяльності, відносять на валові витрати, чим і зменшують оподаткований прибуток. У свою чергу, страхові платежі здійснюються страховій компанії за ризики, імовірність настання яких дорівнює 0%, і повертаються на підприємство у вигляді інвестицій або виплачених дивідендів власникам обох фінансових установ.

Зміни в податковому законодавстві, що регулюють страхову діяльність, носять дуальний характер: з однієї сторони - вони допоможуть зменшити тіньові схеми, з іншої - знизять інвестиційний потенціал держави (податок на прибуток від інвестиційної діяльності на сьогодні складає 21%).

Ми вважаємо, що ставки податку на прибуток від інвестиційної діяльності є неприпустимо великими. Тим більше для страхових компаній конкретно визначеним є склад інвестиційного портфелю: банківські депозити в національній та іноземній валютах; права вимоги до перестраховиків; грошові кошти на рахунках в національній та іноземній валютах; нерухоме майно; акції; ОВДП.

При цьому більше половини всіх активів страховики вкладають на банківські депозити. Тепер страховикам буде не вигідно вкладати грошові кошти на депозити з низькими ставками. При діючому податковому законодавстві страхові компанії не завжди зацікавлені займатися реальною інвестиційною діяльністю і збільшувати прибутковість своїх резервів, це стосується і ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». За таких умов ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» вигідніше вкладати грошові кошти у короткострокові фінансові інструменти, що знецінює роль в інвестуванні. Таким чином страхові резерви українських компаній не можуть бути одним із головних внутрішніх інвестиційних ресурсів, на відміну від розвинених країн.

У зарубіжних податкових системах широко застосовується оподаткування страхових премій в якості непрямого податку. Податок на страхову премію чи його аналог зустрічається у всіх західноєвропейських країнах, а також в США. Дану тенденцію пояснено в інформаційній доповіді Вісконсінського фінансово-юридичного бюро [13, с. 32]: простота розрахунку, сплати і адміністрування; значні об'єми надходжень в бюджет; можливість відсіювання частини високоризикових клієнтів за рахунок збільшення загальної вартості страхової послуги (в зв'язку з тим, що податкове навантаження перекладається на страхувальника).

За рішенням Суду ЄС податок на страхову премію не є податком з обороту. Існує два підходи до непрямого оподаткування діяльності страхових організацій: ліберальний - податкова ставка нижче 5%, а сам податок використовується для регулювання страхового ринку (стимулювання чи стримування різних видів страхування); консервативний - ставка податку вища 5%, даний податок використовується для ефективного наповнення бюджету.

Наявність механізму непрямого податкового регулювання страхової діяльності через оподаткування премій не відмінює оподаткування прибутку страховиків, а тільки ефективно доповнює його.

На ряду з прибутком із страхових премій страхова компанія сплачує податок на прибуток (в світі ставка коливається з 25% до 52,2%) та податок від інвестиційної діяльності (в світі ставка коливається від 15% до 40%). Тому в Україні ставка податку на прибуток страховика 3% є достатньо прийнятною для стимулювання його діяльності. Таким чином, використання податку на страхову премію допомагає досягти максимальної результативності оподаткування і диверсифікувати податкові методи (прямі і непрямі види податків).

Разом з тим, при введенні нового податку необхідно враховувати загальне податкове навантаження на страховий ринок. Тому ми пропонуємо використання ліберального підходу зі ставкою нижче 5%. Також при введенні податку з премії необхідно звільнити від його сплати наступні види страхування: добровільне

медичне страхування; страхування житла за договорами іпотеки; страхування життя і пенсійного страхування.

Із врахуванням сучасного стану страхового ринку України і дослідження світового досвіду ми пропонуємо наступні рекомендації щодо удосконалення податкового регулювання діяльності страховиків, у тому числі і ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»:

диференціювати ставки на прибуток від страхової діяльності за видами страхування і в залежності від їх соціального і економічного значення;

диференціювати податкову ставку податку на прибуток від інвестиційної діяльності страховиків шляхом в залежності від ризикованості фінансового інструменту;

передбачити податкові пільги з податку на прибуток для страхових компаній в тих регіонах, де вони не провадять свою діяльність;

розглянути можливість введення податку на страхові премії (внески) для страхових організацій в якості самостійного непрямого податку, що стягувався би з обсягу страхових операцій.

Враховуючи стан розвитку страхового ринку України, податковий тиск на страховиків має бути низьким. Тобто держава має виконувати не тільки фіскальну, а й стимулюючу функцію. В західноєвропейських країнах успішно стягуються податки і з прибутку, і з страхових премій. Україна може запозичити цей досвід лише в тому випадку, коли знизяться ставки податку на прибуток страховика або ж у випадку стрімкого розвитку страхового ринку, якщо його доведеться стримувати. Тому ми пропонуємо розглянути детальніше диференціацію ставок податку на прибуток страховика за видами страхування.

При диференціації ставки на прибуток страховика за видами страхування необхідно враховувати [35, с. 142]: фіскальні інтереси держави; пріоритетність розвитку окремих видів страхування для країни за їх соціальним та економічним значенням; ступінь розвитку самих видів страхування та їх частка у загальній сумі.

Для розрахунку ставок податку на прибуток у розрізі видів страхування необхідно спочатку проаналізувати їх пріоритетність для держави та «популярність» на страховому ринку. Для цього проаналізуємо прибуток за видами страхування за 2017-2019рр. на страховому ринку України (табл. 2.11). Оскільки страхування життя оподатковується за ставкою 0%, то необхідно вносити пропозиції щодо оподаткування страхування «non-life».

Таблиця 2.11

Прибуток (збиток) страховиків у розрізі видів «non-life»
страхування за 2017-2019рр.

Вид страхування	Рік			Темп приросту	
	2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018
	млн. грн			%	
Автострахування (КАСКО, ОСЦВП)	2965,1	1967,4	2520,8	-50,7	22,0
Страхування майна	1548,4	1380,2	1547,0	-12,2	10,8
Страхування від вогневих ризиків	883,4	771,0	979,3	-14,6	21,3
Страхування фінансових ризиків	-66,1	-672,8	-1203,4	90,2	44,1
Медичне страхування	175,3	173,4	176,5	-1,1	1,8
Страхування вантажів та багажу	699,7	378,6	801,7	-84,8	52,8
Страхування відповідальності перед третіми особами	434,1	485,8	505,9	10,6	4,0
Страхування кредитів	561,8	389,2	105,3	-44,3	-269,6
Страхування від нещасних випадків	417,8	287,8	348,9	-45,2	17,5
Авіаційне страхування	148,7	202,3	222,9	26,5	9,2
Страхування медичних витрат	97,8	95,1	130,1	-2,8	26,9
Страхування від нещасних випадків на транспорті	120,8	126,1	133,6	4,2	5,6
Інші види страхування	394,7	253,3	320,1	-55,8	20,9
Усього	8381,5	5837,4	6588,7	-43,6	11,4

Джерело: узагальнено автором на підставі [95]

За даними таблиці, можна зробити висновок, що найбільшу частку в загальній сумі займає автострахування, а найменшу - страхування кредитів. Також ця тенденція спостерігається і в ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». Автострахування займає найбільший відсоток у 2017 році – 78,4%, 2018 – 74,2%, 2019 – 80,4%. У відповідності із стратегією розвитку страхового ринку України на 2011-2020рр. обираємо пріоритетність кожного виду страхування для країни та їх частку у загальній сумі прибутку (табл. 2.12). При цьому пріоритетність коливається від 6 до 1, де 6 - це високий рівень підтримки з боку

держави, вид страхування відіграє важливу соціальну і фіскальну функції, а 1 - це невисока зацікавленість держави у виді страхування.

Таблиця 2.12

Рівень пріоритетності видів страхування для України на 2011-2020рр. та їх частка в загальній сумі прибутку страхових компаній за 2019 рік

Рівень пріоритетності виду страхування	Вид страхування	Частка в загальній сумі прибутку страховиків за 2019р., %
6	Автострахування (КАСКО, ОСЦВП)	38
6	Страхування майна	20
5	Медичне страхування	2
4	Страхування вантажів та багажу	10
3	Страхування відповідальності	6
2	Страхування від нещасних випадків	4
2	Страхування вогневих ризиків	13
1	Авіаційне страхування	3
1	Інші види страхування	4

Джерело: узагальнено автором на підставі [123, с.240]

Таким чином пріоритетними видами страхування для країни є автострахування, страхування майна і медичне страхування, які в загальній сумі формують 60% загального прибутку страховиків за 2019р. Та ж сама тенденція спостерігається в ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп», автострахування займає найвищий відсоток і складає у 2019 році 80,4%.

Для диференціації ставок податку на прибуток страховика за видами страхування складемо таблицю за пріоритетністю виду страхування для держави, який би враховував їх прибутковість (табл. 2.13).

Таким чином, середньозважена ставка податку на прибуток страховика становитиме 2,92%. Отже, при зниженні ставки податку знизиться податкове навантаження на страховиків, що призведе до збільшення рентабельності страхових компаній, їх конкурентоспроможності, розвитку страхового ринку та досягнення соціального ефекту.

Наступним напрямом удосконалення податкового регулювання діяльності суб'єктів страхового ринку є діяльність страхувальників. У відповідності з діючим порядком страхові премії, сплачувані страхувальниками - юридичними і

фізичними особами, враховуються ними в складі витрат при нарахуванні ними податку на прибуток і ПДФО.

Таблиця 2.13

Диференційована ставка на прибуток страховиків за видами страхування

Вид страхування	Ставка податку на прибуток, %
Автостраховання (КАСКО, ОСЦВП)	2,95
Страховання майна	2,95
Медичне страхування	2,70
Страховання вантажів та багажу	2,95
Страховання відповідальності	2,75
Страховання від нещасних випадків	3,00
Страховання вогневих ризиків	2,85
Авіаційне страхування	3,00
Інші види страхування	2,90
Іпотечне страхування	0,00
Сільськогосподарське страхування	0,00

Джерело: узагальнено автором на підставі [123, с.245]

За договорами особистого страхування, що укладаються на користь працівників організації, страхові премії (внески) також враховуються в склад витрат на оплату праці. У страховальників-фізичних осіб сплачені страхові премії (внески) також зменшують оподатковані доходи, якщо вносяться по договорам особистого страхування та майнового страхування.

В умовах сьогодення акцент у процесі управління податковими потоками страхових компаній робиться на податкове планування, яке представляє собою інтеграційний процес раціоналізації господарської діяльності з позиції відповідності діючому податковому законодавству та стратегії життєздатності даних компаній.

Для вітчизняних страховиків податкове планування виступає необхідним засобом адаптації до мінливості зовнішнього середовища. Складання прогнозу податкових платежів, виявлення та аналіз факторів, які впливають на рівень оподаткування, оцінка економічної діяльності вкладання коштів у бізнес при існуючому рівні податкового навантаження створюють підґрунтя для обрання більш оптимального варіанту здійснення фінансово-господарської діяльності умовах чинної податкової системи України. Податкове планування дозволяє уникнути багатьох складних ситуацій, частково усуває негативний ефект

невизначеності середовища функціонування, поліпшує координацію дій, сприяє більш раціональному використанню фінансових ресурсів, дозволяє керівництву приймати більш обґрунтовані управлінські рішення. Від сумарної величини податків, які сплачує ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за певний календарний період, залежить, по-перше, чистий прибуток і, по-друге, його потреба в обігових коштах для обслуговування процесу виробництва та реалізації. Тому ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» має шукати законні можливості мінімізації податкових платежів. Несплата податків – це злочин проти держави.

Невикористання всіх законних можливостей для зменшення оподаткування - це злочин проти власного підприємства. Право платника податку на захист своїх фінансових інтересів і своєї власності впливає з основних юридичних принципів (зокрема з таких, як недоторканність приватної власності) і підтримується більшістю цивілізованих держав світу.

Податкове планування передбачає можливість вибору між альтернативними рішеннями щодо використання тих чи інших схем оподаткування. Алгоритм планування податкових потоків ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» зображено на рис. 2.2.



Рис. 2.2. Алгоритм планування податкових потоків ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

Джерело: узагальнено автором на підставі [95; 111, с.272]

Разом з тим, податкове планування тісно пов'язане з поняттям податкового

потенціалу, оскільки цей показник відображає податкові можливості суб'єкта господарювання. З методичної точки зору ця категорія відображає склад і структуру фінансових ресурсів, які можуть бути мобілізовані в рамках податкового законодавства, що реалізовується в умовах реально функціонуючої системи сплати податків страховими компаніями за певний інтервал часу.

З процесуальної точки зору податкове планування – це формування системи параметрів, що визначають стан оподаткування господарюючого суб'єкта і заходів впливу на нього. Усе це знаходить відображення в податковому плані страхової компанії (рис. 2. 3).

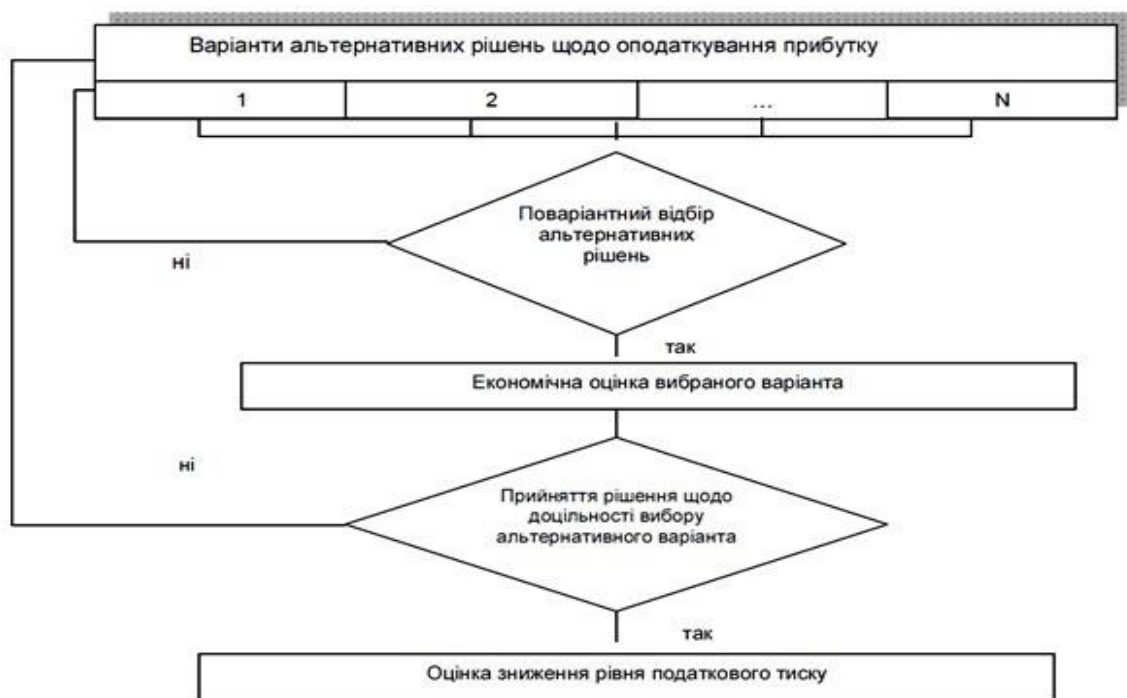


Рис. 2.3. Алгоритм податкового планування у ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

Джерело: розроблено автором на підставі [95; 111, с.236]

Розробка податкового плану повинна починатися з формулювання цілей розвитку ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» на перспективу і оцінки наявних ресурсів, які можуть бути задіяні для розвитку цих цілей. Структура податкового плану страхової компанії представлена на рис. 2.4.

Розроблена страховиком стратегія життєздатності відображає основні напрямки розвитку в області оподаткування. Згідно даної стратегії, формуються тактичні податкові плани, наприклад, на квартал, на місяць.

Тактичні податкові плани містять перелік заходів щодо податкової оптимізації, які повинні бути виконані в конкретних умовах для забезпечення реалізації річного плану підприємства. Саме за допомогою тактичних податкових планів відбувається координація поточної діяльності таким чином, щоб у разі відхилення від поставлених завдань в одному періоді можна було досягти намічених в річному плані цілей за рахунок більш інтенсивної роботи в іншому періоді.

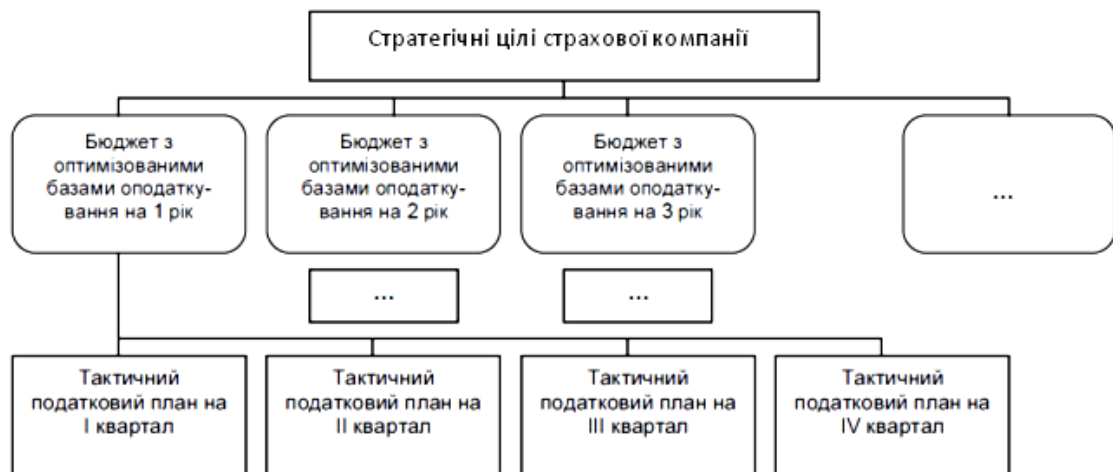


Рис. 2.4. Структура податкового плану страхової компанії

Джерело: узагальнено автором на підставі [95; 105, с.334]

Річний план потребує коректування (або навіть повної модифікації) тільки в тому випадку, якщо виконання поставлених в ньому завдань стає неможливим в залежності від змін зовнішнього і внутрішнього середовища ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» і не може бути забезпечено за допомогою відповідних тактичних планів. У цій ситуації змінам підлягають річні плани, щоб не зірвати виконання стратегічних завдань страхової компанії. Стратегічні ж завдання можуть бути переглянуті тільки тоді, коли зміна річних планів не здатна в намічені в стратегії терміни усунути відхилення, що виникли, і повернути діяльність підприємства в рамки плану.

Ефективність запровадження у ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» податкового планування слід оцінювати за рівнем зменшення податкового навантаження на страхову компанію, яке визначається шляхом порівняння планових показників з фактично досягнутими. Дослідимо сценарії впливу

податкового планування в управлінні податковими потоками на прикладі ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». Для цього складемо сценарії для загального коефіцієнту ефективності оподаткування (табл.2.14).

Таблиця 2.14

Прогнозовані податкові платежі з податку на прибуток від основної діяльності ПАТ "УСК "Княжа Вієнна Іншуранс Груп", тис. грн.

Показник	Сценарій		
	Песимістичний	Реалістичний	Оптимістичний
Загальний коефіцієнт ефективності оподаткування	-1,14	-0,57	0,57

Джерело: розраховано автором на підставі [95] та додатків Г, Д, Е

За песимістичним та за реалістичним сценарієм ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» залишиться збитковою, за оптимістичним, чистий прибуток буде у два рази перевищувати сплачені податки і збори.

Кінцевою, завершальною метою системи податкового планування повинно стати своєчасне, повне, оптимізоване з урахуванням положень чинного податкового законодавства і заданих стратегічних параметрів формулювання графіка грошових потоків податкових відрахувань, що служать, у свою чергу, статтями витратної частини бюджету підприємства, який розробляється в процесі бюджетування. Тобто, необхідна координація стратегічних і операційних схем податкового планування з подальшою імплантацією підсумкових даних процесу планування податкових платежів в показники бюджетного процесу.

Практично реалізувати висунуті нами пропозиції щодо удосконалення податкового регулювання діяльності суб'єктів страхового ринку необхідно здійснювати комплексно, як єдину систему, що дозволить державі планувати і отримувати запланований постійний дохід із страхового ринку, а у страхових компаній складеться чіткий порядок розрахунку і сплати податкових платежів. Запропоновані рекомендації підвищать роль страхування, покращать ступінь соціального захисту населення, стимулюватимуть зростання інвестиційних ресурсів, що направлятимуться в національну економіку, а також поповненню державного бюджету.

2.3. Оцінка рівня оподаткування ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» та його вплив на прийняття фінансово господарських рішень

У процесі оптимізації прямого податку на прибуток необхідно досягти дві діаметрально протилежних цілі: 1) не допустити падіння доходів бюджету; 2) унеможливити безпідставне вилучення обігових коштів компанії, які можна використати для її розвитку та зростання платоспроможності і ліквідності.

Вирішення цих завдань залежить від спроможності податкової системи гармонізувати фіскальну ефективність податку з його економічною ефективністю, що можливе за рахунок встановлення оптимального податкового навантаження на страхові компанії виходячи з їх економічного потенціалу, тобто прибутковості галузі. Для цього розрахунок прибутку необхідно наближувати до ustalених у світовій практиці норм шляхом запровадження економічно обґрунтованих принципів визнання і оцінки доходів і витрат як складників бази оподаткування. Згідно Закону України «Про страхування» [7] страхові компанії мають право займатись страхуванням, перестрахованням та фінансовою діяльністю, пов'язаною із формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням, що і визначає структуру їх прибутку (рис. 2.5).

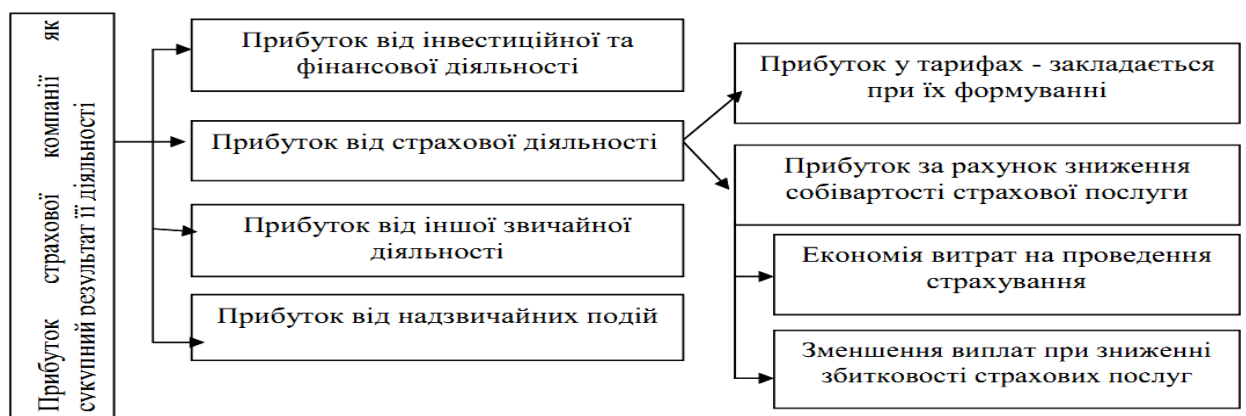


Рис. 2.5. Складові прибутку ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»
Джерело: зроблено автором на підставі [32, с.71; 95]

Фінансовий результат кожного виду діяльності формують певні дохідні та витратні потоки. За видами діяльності страховиків доходи і витрати поділяються на три групи: 1) від страхування та перестраховання; 2) від інвестиційної та фінансової діяльності; 3) від іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій.

Дослідження сутності доходів і витрат ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» дозволила розробити їх класифікації, концепція яких побудована на економічній природі та їх особливостях у страховій галузі (табл. 2.15). Алгоритм формування бази прибуткового оподаткування страховиків можна представити у вигляді різниці між їх доходами та витратами (формула 2.1):

$$П = Д - В \quad (2.1),$$

де П – прибуток страхової компанії; Д – доходи страхової компанії від усіх видів статутної діяльності; В – витрати, пов'язані з одержанням доходів.

Для розрахунку доходів ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» використовують формулу 2.2:

$$Д = (Сп +/- Всп) + Спп + Квп + Свп + Пцр + Ді \quad (2.2),$$

де Сп – страхові премії; Всп – сума приросту (убутку) резерву незароблених премій за звітний період; Спп – надходження страхових премій від перестраховування; Квп – комісійні винагороди за перестраховування; Свп – частка від страхових сум та відшкодування, сплачена перестраховиками; Пцр – повернуті суми з резервів, інших ніж резерви незароблених премій; Ді – інші доходи страхових компаній. Витрати діяльності страхової компанії визначаються як сума видатків на проведення страхування та інших витрат (формула 2.3):

$$В = Вс + Спс + Всп + Вцр + Ввс + Ві \quad (2.3),$$

де В – витрати страхової компанії; Вс – виплати страхових сум і страхового відшкодування; Спс – страхові платежі, сплачені перестраховикам; Всп – страхові суми та страхове відшкодування, сплачені за договорами перестраховування; Вцр – відрахування у страхові резерви, інші ніж резерв незароблених премій; Ввс – витрати на проведення страхування; Ві – інші видатки. Використовуючи регулювальну функцію податків, державі доцільно за допомогою податкових пільг впливати на розвиток стратегічно важливих видів страхування, розвиток страхування у віддалених або потенційно небезпечних регіонах, на зростання капіталізації страхових компаній, вирішення низки інших завдань, продиктованих потребами країни.

Таблиця 2.15

Класифікація доходів і витрат ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс
Груп» за видами діяльності

Звичайна діяльність			
		Доходи	Витрати
		Операційна діяльність	Основна Діяльність
Інша операційна діяльність	Доходи від реалізації іноземної валюти, інших оборотних активів, від операційної оренди активів, списання безнадійної кредиторської заборгованості; реалізації прав регресної вимоги страховика до недобросовісного страхувальника або особи, відповідальної за заподіяний збиток; надання консультаційних послуг; одержані штрафи, пені та неустойки		Собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих оборотних активів, сума безнадійної дебіторської заборгованості; визнані штрафи, пеня та неустойка; платежі до бюджетів усіх рівнів (плата за землю, податок на власників транспортних засобів, місцеві податки й збори)
Фінансова Діяльність		Одержані відсотки за кредитами, виданими страхувальникам; відсотки за депозитами; дивіденди	Дивіденди та проценти, виплачені по цінних паперах; витрати з управління активами
Інша діяльність		Доходи від орендних (лізингових) операцій; від продажу необоротних активів, фінансових інвестицій	Орендні (лізингові) платежі
Надзвичайна діяльність			
Доходи від надзвичайних подій		Відшкодування збитків від надзвичайних подій, спричинених екстремальними ситуаціями	Збитки від надзвичайних подій, спричинених екстремальними ситуаціями

Джерело: узагальнено автором на підставі [45]

Оподаткування будь-якого суб'єкта господарювання достатньою мірою впливає на його фінансовий стан. Рівень оподаткування можна визначити завдяки комплексу показників. Доцільно розрахувати податкове навантаження на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за групами А і В. Дані наведемо в таблиці 2.16. Податковий тиск за групою А розраховується як відношення сплачених податків до доходу від реалізації. Податковий тиск за групою В визначається шляхом відношення виплачених податків до чистого прибутку.

Таблиця 2.16

Показники податкового навантаження ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр.

Показник	Рік			Відхилення 2019/2017	
	2017	2018	2019	тис.грн.	%
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	152143,00	169059,00	213454,00	61311,00	40,3
Чистий прибуток, тис.грн	-36175,00	-33046,00	-18552,00	17623,00	48,7
Сплачені податки, тис. грн.	11152,00	9025,00	10494,00	-658,00	-5,9
Податкове навантаження за групою А	0,07	0,05	0,05	-0,02	-28,57
Податкове навантаження за групою В	-0,31	-0,27	-0,57	-0,26	0,84

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е

Аналіз даних таблиці показав, що в цілому податкове навантаження за досліджуваний період є незначним. У 2019 році податковий тиск за групою В був підвищився до 0,57. Отже, у 2019р. податкове навантаження залежало від чистого прибутку. Різниця між доходом від реалізації та чистим прибутком в цьому році. Загалом податкове навантаження як за групою А становить 0,05, тобто 5%. За групою В знижується в 2019 році збільшується та становить 0,57 або 57%.

Для кращого дослідження податкового тиску розраховують також наступні показники:

податкове навантаження на прибуток (ПНпр), що розраховується за формулою (2.4):

$$ПНпр = Ппр/Пр*100 \quad (2.4)$$

де: $Ппр$ – фактично сплачений підприємством податок на прибуток;

Pr – прибуток підприємства (фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування).

Податкове навантаження на чистий дохід (ПНчд), що обчислюється за формулою (2.5):

$$ПНчд = Зспл/ЧД*100 \quad (2.5)$$

де: Зспл – нараховані зобов'язання підприємства щодо сплати податків, зборів, обов'язкових платежів до бюджету, а також внесків до централізованих фондів;

ЧД– чистий дохід підприємства.

Коефіцієнт впливу адміністрування податків на поточні зобов'язання підприємства (КВпзп), що розраховується за формулою (2.6):

$$КВпзп = ДЗб/ПЗ*100 \quad (2.6)$$

де: ДЗб– дебіторська заборгованість підприємства по розрахунках з бюджетом;

ПЗ – сума поточних зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт впливу адміністрування податків на величину оборотних коштів підприємства (КВокп), який обчислюється за формулою (2.7):

$$КВокп = (ДЗб-КЗб)/ОК*100 \quad (2.7)$$

де: КЗб – кредиторська заборгованість підприємства по розрахунках з бюджетом.

ОК – загальна вартість оборотних коштів підприємства.

Результати розрахунку зазначених показників податкового навантаження для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр. наведені в таблиці 2.17.

За даними таблиці, податковий тиск на прибуток страховика не відбувався, у зв'язку з тим, що підприємство працює у збиток. Податкове навантаження на чистий дохід у 2017 році – 1,54%, а у 2018 році – 1,61, відбувається незначне збільшення податкового навантаження, але у 2019 році податкове навантаження на чистий дохід відсутнє у зв'язку з відсутністю зобов'язань щодо сплати податків, згідно фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.17

Показники податкового навантаження ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр.

Показник	Рік			Відхилення 2019/2017	
	2017	2018	2019	тис. грн	%
Податок на прибуток	11152	9025	10494	-658	-5,9
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	-25023	-24021	-8058	16965	-67,8
Зобов'язання щодо сплати податків, тис. грн.	2344	2724	-	-	-
Чистий дохід, тис. грн.	152143	169059	213454	61311	40,3
Дебіторська заборгованість з бюджетом, тис.грн.	4	74	48	44	1100
Поточні зобов'язання, тис. грн	44193	49095	35403	-8790	-19,89
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	14833	3003	7	-14826	-99,95
Оборотні кошти, тис. грн.	129552	110712	74834	-54718	-42,24
Податкове навантаження на прибуток, %	-44,57	-37,57	-130,23	-85,66	192,19
Податкове навантаження на чистий дохід, %	1,54	1,61	-	-	-
Коефіцієнт впливу адміністрування податків на поточні зобов'язання страхової компанії, %	0,01	0,15	0,14	0,13	1300
Коефіцієнт впливу адміністрування податків на величину оборотних коштів, %	-11,45	-2,65	0,05	11,5	-99,56

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В, Г, Д, Е

Коефіцієнт впливу адміністрування податків на поточні зобов'язання страхової компанії у 2017р. склав майже 0,01%, а у 2019р. він збільшився на 0,13% і складає 0,14%. Це свідчить про несвоєчасну сплату податків у бюджет. Коефіцієнт впливу адміністрування податків на величину оборотних коштів страхової компанії також збільшувався за досліджуваний період, але все-одно лишився від'ємним, тільки у 2019 році він має позитивне значення 0,05%. Це констатує той факт, що страхова компанія не іммобілізує власні фінансові ресурси у розрахунки з податковими органами, але у 2019 році компанія почала працювати над цим питанням.

Розрахуємо загальне податкове навантаження (ПНз) на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр. за формулою 2.8:

$$ПНз = Пзп/Дзп \quad (2.8)$$

де: Пзп – сума всіх податкових платежів за період; Дзп – доходи страхової компанії за період.

При цьому доходи страхової компанії за період розраховуються за формулою 2.9 і включають:

$$Дзн = Сп + Ді + Дін \quad (2.9)$$

де Сп – сума страхових премій за період; Ді– доходи страхової компанії від інвестиційної діяльності за період.

Для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» загальне податкове навантаження розраховане в таблиці 2.18:

Таблиця 2.18

Розрахунок загального податкового навантаження для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017-2019рр.

Показник	Рік		
	2017	2018	2019
Страхові премії,	135400	159900	186300
Доходи від всіх видів діяльності	-60887	-57039	-26457
Сума доходів	74513	102861	159843
Сума податкових платежів	11152	9025	10494
Загальне податкове навантаження, %	15,0	7,0	7,0

Джерело: розраховано автором на підставі додатків А, Б, В, Г, Д, Е

Аналізуючи таблиці 2.16, 2.17, 2.18 в нашому дослідженні ми дійшли висновку, що оподаткування ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» у 2017р. обтяжило прибуток. Разом з тим страхова компанія покращила свою діяльність у 2019 році за рахунок ефективного провадження своєї діяльності. Результати дослідження свідчать, що податкове навантаження коливалось за весь період, але в середньому знаходиться на допустимому рівні.

Висновки до другого розділу

Отже, ми проаналізували ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» та оцінили її страхову діяльність. Страхова компанія здійснює всі види страхування, має досить широкий портфель страхових послуг, головне місце у якому посідають обов'язкові види страхування. У цілому стан компанії добрий, про це свідчать дані про фінансово – господарські показники. Прибуток на ПАТ

«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» має тенденцію зростання, але у 2017 – 2019 рр. страхова компанія отримала збиток від своєї основної діяльності.

Страхові платежі за досліджуваний період значно переважають страхові виплати, при цьому зростають більшими темпами, ніж страхові відшкодування.

Страхові послуги ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» є рентабельними, але значну частку в структурі страхового портфелю займають збиткові види страхування. Збільшення кількості страхових випадків спричинює зростання страхових виплат, що призводить до зниження чистого прибутку. Тому доцільно переформувати страховий портфель.

Показники фінансово-господарського стану за досліджуваний період відповідають нормативним значенням, а деякі перевищують норми в кращу сторону.

Податкове навантаження на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» коливалось за весь досліджуваний період, але в середньому знаходиться на припустимому рівні.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЗА ДАНИМИ ПАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»

3.1. Адаптація світового досвіду оподаткування страхової діяльності та тенденції його застосування в Україні

Національна концепція формування оптимального податкового навантаження на страхові компанії – один з ключових пріоритетів державної економічної політики розвинутих країн світу, що обумовлюється високим ступенем розвитку страхових відносин в цих країнах та ґрунтовними історичними передумовами їх становлення. Виходячи з цього, порівняльний аналіз особливостей податкового регулювання національних (регіональних) страхових ринків становить у даній роботі особливу актуальність.

Страхові компанії в Західній Європі не підпадають під спеціальні фіскальні умови, тобто вони є платниками тієї ж сукупності податків, що і підприємства інших галузей економіки. Однак процедури визначення ключового об'єкта оподаткування діяльності страховиків – фінансового результату – регламентуються певними особливостями, що передбачають стягнення поряд з податком на прибуток податку на капітальний дохід (прибуток від інвестиційної діяльності компанії).

Визначальні домінанти оподаткування прибутку страхових компаній в Європейському союзі (ЄС) (як і інших типів господарських структур регіону) регулюються спеціальними Директивами ради Європи, серед яких слід відмітити наступні:

директива 90/435/ЕЕС [129], яка прямо визначає перелік податків на прибуток компаній в державах-членах;

директива 90/434/ЕЕС [128], що регламентує оподаткування процедур злиття та поглинання, взаємної передачі активів та обміну акцій європейських компаній.

На думку Б. Пастухова [98], подібна універсальність європейської системи правовідносин та наявність істотних відмінностей між національними законодавствами у сфері оподаткування, з одного боку, здійснюють негативний вплив на інвестиційні можливості страхових компаній, а з іншого – є запорукою економічного суверенітету кожної країни. При цьому майбутнє становище єдиної системи податкового регулювання Європи залежить у першу чергу від ступеня розвитку загальних інтеграційних процесів.

Слід зазначити, що податкова база (прибуток страхової компанії, що підлягає оподаткуванню) зменшується на загальну вартість страхових резервів, засади формування та методика визначення яких регламентуються Директивою ЄС91/674/ЕЕС [130]. Дія зазначеного нормативного документу поширюється на всі країни-члени Євросоюзу, однак це не виключає можливості національних наглядових органів реалізувати власну політику, встановлюючи додаткові види страхових резервів та процедури їх визначення. Так, в Нідерландах страхові фірми мають можливість додатково до резервів, що акумулюються відповідно до вимог Директиви, формувати додаткові стабілізаційні («еквілізаційні») страхові резерви, розмір яких здійснює прямий вплив на обсяг оподаткованого прибутку. За контрактами «лайфового страхування» зазначені резерви акумулюються в розмірі 0,09% резерву на страхові премії та не може перевищувати 2,25% сукупного обсягу страхових премій, отриманих компанією за договорами страхування життя протягом звітного року. За ризикованими видами страхування такий резерв досягає 1,35% та обмежується 22,5% сукупного обсягу страхових премій поточного року. Завдяки подібним резервам виникає механізм обходу компаніями надмірного поточного фіскального навантаження у вигляді відтермінування стягнення податку [68].

Оновлені вимоги до діяльності страхових компаній країн ЄС (Solvency II) мають за мету врахування поточних тенденцій в галузі страхування, вдосконалення системи управління ризиками, методів фінансування, міжнародної фінансової звітності та стандартів. Єдиний документ [131] покликаний замінити 14 окремих Директив, прийнятих раніше, та, у

відповідності до положень Другого Базеля (Basel II), базується на принципах: кількісних вимог до формування капітальних резервів страхових компаній ЄС; забезпечення наглядового контролю за діяльністю страховиків; досягнення відкритості страхового ринку.

Пропозиції, розміщені у Директиві Solvency II, значно більше приділяють уваги ризикам, ніж це регламентувалося попередньою версією правил страхової діяльності (Solvency I). Директива також забезпечує стимули для управління фінансовою стійкістю за допомогою диверсифікації податкових пільг, методів зниження ризиків тощо. Вимоги до капіталу за стандартною формулою Solvency II є більш суворими за існуючі регулятивні вимоги, що зумовлено здебільшого надмірними ринковими ризиками «нелайфового» страхування, та ґрунтуються на використанні стандартної формули для розрахунку вимог платоспроможності капіталу (Solvency Capital Requirement – SCR) страхових компаній [127].

Європейська асоціація страхування та професійного пенсійного забезпечення (EIOPA) (створена у післякризовий період на базі The Committee of European Insurance and Pensions Supervisors – CEIOPS) особливу увагу приділяє дослідженню національних відмінностей у методиках оцінки відкладеного оподаткування страховиків, виявлення їх непередбачених зобов'язань, визнання та оцінки нематеріальних активів [127].

Об'єктом оподаткування чистого прибутку страхових компаній у США є «оподатковуваний дохід страхової компанії» (insurance company taxable income), що розраховується як різниця між її валовим доходом та законодавчо встановленими податковими вирахуваннями. Перелік останніх регламентується статтями Податкового кодексу США (US Tax Code) та складається з таких позицій [119]:

відшкодування за всіма понесеними збитками за операціями зі страхування життя;

нетто вартість, на яку були збільшені страхові резерви компанії;

дивіденди страхувальників та дивіденди страховика;

поточні відрахування на операційні витрати;

прийняті на себе третьою стороною зобов'язання з покриття можливого збитку;

дивіденди, що підлягають відшкодуванню – виплати страховика страхувальнику, які будуть покриті перестраховальником;

інші вирахування (дана позиція не поширюється на прибуток від інвестування страхових резервів; відрахування на благодійність не повинні становити більше 10% від валового доходу).

Компанії в США «лайфового» напрямку мають формувати особливий тип резервних фондів – резерв страхування життя, котрий має використовуватися для покриття збитків, акумульованих даним видом страхової діяльності. Такі втрати кількісно розраховуються на основі офіційно затверджених відповідними державними органами таблиць захворюваності та смертності [119].

Ключові засади податкового законодавства сфери страхування життя в ЄС ґрунтуються на дотриманні наступних принципів:

обов'язковість підтвердження достатності обсягу страхових резервів з «лайфового» страхування незалежними компаніями (актуаріями);

фіскальні стимули та пільги можуть відрізнятися в різних країнах, однак при цьому важливим є їх обов'язкова регламентація в національному законодавстві (зокрема це стосується податку на страхові внески зі страхування життя, що має місце в деяких країнах).

Специфіка оподаткування страхових компаній в західних країнах стосується також наявності непрямого оподаткування, а саме – стягнення спеціального податку за договорами страхування. Поряд із класичним визначенням «податок на страхові премії», простежується широка варіація назв у контексті відмінностей національних законодавств: «страховий податок», «страхове мито», «податок на поліси», «податок на доходи від страхової діяльності». Зазначений інструмент являє собою відокремлений непрямий податок, який існує в податкових системах зарубіжних країн поряд із прибутковим податком та податком на доходи від капіталу [106].

Значення податкових ставок в різних країнах може суттєво відрізнятись, причому як на єдиній основі, так і в розрізі окремих напрямків (табл. 3.1). До критеріїв диференціації ставок, що встановлюються за податком на страхові премії, належать такі: види страхування та сектори економіки, сукупність страхових ризиків, вид (тип) страховика тощо [106].

Таблиця 3.1

Класифікація оподаткування страхової премії та ставки податку станом на 01.01.2020 р. у Сполученому Королівстві

Клас страхування	Податок на страхову премію (PremiumTax)	Нефіскальні податки (ParafiscalTax)
		Відрахування на пожежні заходи (FireBrigadeCharge)
Життя та пенсійне страхування	Звільнено	Звільнено
Страхування на випадок пожеж	6,00	35 на 1 млн. британських фунтів від сукупної вартості застрахованих товарів
Приватне медичне страхування	6,00	Звільнено
Подорожі, деякі розширені гарантії та механічні поломки	20,00	Звільнено
Морська діяльність, авіація та автотранспорт	Звільнено	Звільнено
Експортні кредити	Звільнено	Звільнено
Перестраховування	Звільнено	Звільнено
Інші класи	6,00	Звільнено

Джерело: узагальнено автором на підставі: [132]

На думку Ю. Синникової [107], фіскальне значення податку на страхові премії визначається передусім рівнем популярності страхових послуг у країні та ставкою самого податку. До того ж, національні регулятори надають йому статус доходного джерела не лише державного бюджету, а й спеціальних позабюджетних фондів, що досить часто не дозволяє дати об'єктивну оцінку соціально-економічним можливостям податку. Зокрема, у Бельгії оподаткування страхових премій є джерелом доходів державного бюджету, фонду пожежного страхування, національного інституту охорони здоров'я.

Французьке законодавство передбачає спрямування відповідних фіскальних потоків на формування фонду страхування двигунів, національного гарантійного фонду, універсального фонду медичного страхування, національного фонду сільськогосподарських катастроф. У Португалії

простежується чітке розмежування нефіскального податкового навантаження між страховиками та застрахованими особами, причому основна його частина припадає саме на останніх. Так, застрахована особа сплачує 4 види нефіскальних податків: до фонду компенсації робітникам, національного управління з цивільного захисту, національного інституту медичної допомоги, автотранспортного гарантійного фонду. За рахунок страхової компанії сплачується податок до департаменту страхового нагляду та фонду компенсації робітникам. У таблиці 3.2 наведена класифікація оподаткування страхової премії та ставки податку у Португалії.

Таблиця 3.2

Класифікація оподаткування страхової премії та ставки податку станом на 01.01.2019 р. у Португалії

Клас страхування	Державні податки (Stamp Duty)	Нефіскальні податки (ParafiscalTax)					
		За рахунок застрахованої особи				За рахунок страховика	
		Фонд компенсації робітникам Кам (FAT)	Національне управління з цивільного захисту (ANPC)	Національний інститут медичної допомоги INEM	Автотранспортний гарантійний фонд (FGA)	Департамент Страхового нагляду Португалії (ISP)	Фонд компенсації робітникам (FAT)
Страхування життя	Звільн			2,00		0,048	
Пенсійні фонди	Звільн					0,048	
Нещасні випадки на виробництві	5,00	0,15		2,00		0,242	0,85
Нещасні випадки не виробничого характеру (в т.ч. ДТП)	5,00			2,00		0,242	
Страхування здоров'я	5,00			2,00		0,242	
Страхування на випадок пожеж та природних небезпек	9,00		13,00			0,242	
Страхування індивідуальних домогосподарств	9,00		13,00			0,242	
Сільськогосподарське страхування	5,00		6,00			0,242	
Двигуни	9,00		13,00	2,00	2,50	0,242	
Страхування товарів у дорозі	5,00		13,00		0,21	0,242	
Морська справа та авіація	5,00					0,242	
Кредитування/гарантії	5,00					0,242	
Страхування поруки	3,00					0,242	
Інші класи	9,00					0,242	
Перестрахування	Звільн						
Посередництво	2,00						

Джерело: узагальнено автором на підставі: [132]

Таким чином, податкові ставки на страхові премії відрізняються не лише за приналежністю до галузей страхування (лайфове та нелайфове страхування), а й за конкретними типами страхових контрактів в межах кожної з галузей. До того ж, національне законодавство кожної країни закріплює спеціальний перелік тих видів страхування, що звільнюються від оподаткування.

Таким чином, огляд світового досвіду оподаткування страхової діяльності показав, що кожна країна визначає таку систему оподаткування, яка була би оптимальною для неї. Тобто кожна країна за допомогою податкового регулювання стимулює або стримує розвиток страхового ринку. З нашого дослідження бачимо, що в світі звільнене від оподаткування «лайфове» страхування, щоби не навантажувати ні страховика, ні страхувальника. Даного принципу притримується і Україна.

На нашу думку, система оподаткування страховиків в Україні є досить гнучкою по відношенню як до страхових компаній, так і для страхувальників. Вона дозволяє страховикам ефективно провадити як страхову, так і інші види діяльності, отримуючи прибуток. З прийняттям Податкового Кодексу України були визначені всі основні положення оподаткування страховиків. Ми вважаємо, що українська система оподаткування як страховиків, так і всіх суб'єктів господарювання, побудована досить ефективно, оскільки вона спрямована на розвиток національної економіки і на підтримку кожного суб'єкта підприємництва. Разом з тим, держава може запозичити закордонний досвід оподаткування страхової діяльності, щоби регулювати її більш ефективно і уникати фінансових шахрайств.

3.2. Визначення проблеми оподаткування страхової діяльності в Україні за даними ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

Податкові платежі становлять вагому частку у фінансових потоках організацій. Найчастіше від грамотного, професійного рішення, прийнятого з урахуванням податкових наслідків, залежить доля бізнесу, можливості його

росту і розвитку. Недооблік цієї сторони фінансової діяльності організації, допущені помилки в розрахунках по податках з бюджетом обертаються важкими фінансовими втратами [45].

Податки являють собою обов'язкові збори, стягнуті державою із ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» по ставці, встановленій в законному порядку. Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві з моменту виникнення держави. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжується перетворенням податкової системи.

Усі порушення ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» повинні виявлятися на рівні внутрішнього податкового контролю, а так вони виявляються державним контролем, який закінчується для підприємства плачевно, оскільки тягне за собою значні фінансові санкції. Такі часті випадки зумовлені не тільки поганою організацією внутрішнього податкового контролю на підприємствах, а й наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень.

У сучасному цивілізованому суспільстві податки – основна форма доходів держави. Крім цієї суцільно фінансової функції податковий механізм використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на стан науково-технічного прогресу. Змінюються ставки податків, об'єкти оподаткування, скасовуються одні пільги і вводяться нові, уточнюються джерела сплати податків. Численні зміни і доповнення вносяться в інструктивний і методичний матеріал по податках. Усе це різко збільшує потік інформації з оподаткування, за яким складно устежити, але необхідно вчасно одержати.

Незнання законів не звільняє від відповідальності ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за їхнє невиконання. Процес формування норм податкового законодавства виявив особливу актуальність установа відповідальності за податкові порушення. Пряма залежність державного бюджету від податкових надходжень зробила такого роду відповідальність

однієї з головних складових системи податкових правовідносин і зажадала її глибокої правової регламентації. В умовах формування в Україні ринкових відносин, різноманіття форм власності, становлення захисту економічних прав людини правова відповідальність ґрунтується на нових принципах. Подальший розвиток податкового законодавства неможливо без виділення такого важливого питання як податкові порушення.

Відповідальність ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за податкові порушення формується в рамках спеціального регулювання майнових відносин при оподатковуванні. Нерідко створюється суперечлива ситуація, породжена цивільно-правовим характером майнових відносин і адміністративно-правовим характером податкових відносин, що повинно бути роз'яснено нормами спеціальних податкових законів.

Основною ціллю задля досягнення ефективності системи внутрішнього податкового контролю ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» є, насамперед, створення спеціального незалежного підрозділу – відділу внутрішнього податкового контролю. Доцільність його формування на підприємствах може бути доведена тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими структурними підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрями розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їхньої роботи [55, с.144].

З метою посилення контролю ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» особливу увагу необхідно приділити перевірці економічної ефективності і доцільності операцій підприємств, адже керівники окремих структурних підрозділів іноді не вникають у суть і ефективність рішень. Контроль поточної господарської діяльності повинен здійснюють комплексно, тому цим повинні займатися спеціалісти, які знають економіку і технологію виробництва. Для підвищення оперативності податкового контролю ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» важливе значення мають правильна організація кількісно-сумового обліку цінностей у місцях зберігання продукції, раціональне

здійснення операцій під час надходження і реалізації продукції, ефективного використання коштів.

Під податковим правопорушенням розуміють протиправне (передбачене Податковим кодексом України), винне діяння (дія чи бездіяльність) дієздатної особи, пов'язане з невиконанням податкового законодавства або неналежним виконанням податкових зобов'язань, за яких чинним законодавством встановлена юридична відповідальність.

Податкове правопорушення характеризують такі ознаки [57, с. 114]:

- суспільна небезпечність та шкідливість діяння;
- протиправність дій (бездіяльність);
- винна поведінка особи як результат вільного волевиявлення;
- юридична відповідальність.

Попередження податкових правопорушень не завжди досягає своєї мети, тому особливу важливість здобуває регулювання покарання за здійснення податкових провин і злочинів.

Застосування санкцій до ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» можна класифікувати по декількох підставах:

А. По характеру впливу:

1. Безпосереднє покарання — санкції, що впливають безпосередньо на платника, його майновий стан (позбавлення волі, штраф, конфіскація об'єктів обкладання і т.д.):

2. Опосередковане покарання — санкції, що безпосередньо не заподіюють майнових утрат платнику, але зменшують його надходження в перспективі або обмежуючі його діяльність (арешт рахунка, призупинення діяльності підприємства і т.д.).

Б. По галузевому характеру:

1. Кримінальна відповідальність Карні санкції застосовуються за податкові злочини. Передбачається законодавче закріплення восьми складів податкових злочинів при прийнятті Податкового кодексу. В даний час подібні діяння регулюються ст. 1482 Кримінального кодексу України (ухиляння від сплати

податків); ст. ст. 1622 і 1633 (кримінальна відповідальність за приховання доходів (прибутку) або інших об'єктів оподаткування у великих і особливо великих розмірах або особою, що раніше вже вчинила цей злочин). Кримінальна відповідальність за даними складам характеризується деякими особливостями : — суб'єктами є фізичні особи (платники податків чи посадових осіб); — регулюється кримінально-правовими нормами; — здійснюється тільки в судовому порядку; — характеризується певними процесуальними особливостями.

Необхідно більш докладно розглянути проблему правопорушень ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» в області облікового процесу. Адже про процес складання звітності в даному випадку і мова йде. Це приводить часом до абсурдних ситуацій, коли платники, що практично не ведуть облік, піддаються меншим штрафним санкціям, чим дисципліновані, але такі що допустили помилку в звітності.

Нерідко використовуються і податкові санкції для покарання за неподаткові злочини. Адже в багатьох випадках діяльність, зв'язана з одержанням злочинних доходів (торгівля наркотиками, зброєю і т.д.), припускає і приховання цих доходів від оподаткування.

2. Адміністративна відповідальність ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» . Адміністративні санкції становлять міри адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, що містять осуд винного та його вчинку і що припускають негативні наслідки для правопорушника.

Особливостями адміністративних санкцій є: відсутність важких правових наслідків; застосування по відношенню до менш тяжких податкових правопорушень (проступків); не тягнуть судимості. Підставою адміністративної відповідальності ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за порушення податкового законодавства є наявність адміністративного правопорушення — вина (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, що зазіхає на суспільні відносини, які охороняються законом, за що законодавством передбачена адміністративна відповідальність. До адміністративної відповідальності можуть

бути притягнуті громадяни та посадові особи, винні в порушенні податкового законодавства.

Розмір штрафу ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» залежить від періодичності здійснення правопорушень: так, при здійсненні протягом року після накладення адміністративного штрафу однорідного правопорушення розмір штрафу, що накладається повторно, зростає. При накладенні подібного стягнення законодавець диференціює поняття «момент здійснення» у залежності від типу правопорушень. Для звичайних правопорушень при численні терміну накладення стягнення таким є момент здійснення правопорушення. При здійсненні триваючого правопорушення, відповідно, момент його виявлення. Триваючими правопорушеннями визнаються такі, котрі характеризуються безупинним здійсненням єдиного складу певного діяння. Термін, протягом якого може бути накладене стягнення, — той самий в обох випадках — два місяці.

3. Фінансові санкції ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» — покарання уповноваженим органом платника податків за вчинення податкового правопорушення в порядку, встановленому фінансово-правовими нормами, з метою реалізації суспільних інтересів по забезпеченню грошових надходжень в бюджет. Дуже часто між фінансовими і адміністративними санкціями ставлять знак рівності.

Фінансова відповідальність за порушення ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» податкового законодавства виступає в формі: — стягнення всієї суми укритого або заниженого платежу в бюджет в формі податку; — штрафу (що накладається податковими органами); — пені, що стягується із платника за затримку внесення податку. Механізм сплати сум, нарахованих податковим органом за порушення податкового законодавства, регулюється конкретними нормативними актами, що характеризують окремі види податків або відповідальність платників.

4. Дисциплінарні санкції становлять форму впливу на ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за вчинення дисциплінарних проступків, зв'язаних з податковими правопорушеннями. Дані правопорушення знаходяться на перетині

адміністративної та дисциплінарної відповідальності, в основі яких лежить невиконання чи неналежне виконання обов'язків по сплаті податку ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». При невиконанні ним особистих податкових зобов'язань відповідальність настає у встановленому законом порядку.

Особливості застосування фінансових санкцій за порушення податкового законодавства ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп». Фінансово-правові санкції — це застосування уповноваженими на те державними органами і їхніми посадовими особами до платників податків (юридичним і фізичним особам) за здійснення податкового правопорушення у встановленому адміністративними і фінансово-правовими нормами порядку примусових заходів, що виражаються в грошовій формі і, з метою забезпечення суспільних і державних фінансових інтересів, відшкодування недоотриманих бюджетом і позабюджетними фондами грошових надходжень, а також покарання порушників.

Таким чином, застосування фінансових санкцій волоче для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» настання обтяжних наслідків майнового і морального характеру.

Відповідно до чинного законодавства, що регулює податкові правовідносини, дотримання порядку сплати податків забезпечується застосуванням фінансової, адміністративної, карної і дисциплінарної відповідальності.

Порядок визначення недоїмки і пені за несвоєчасну сплату податків і неподаткових платежів ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» [60, с.44]:

1. Після закінчення встановлених строків сплати ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» відповідних платежів невнесена сума вважається недоїмкою і стягується з нарахуванням пені, якщо законодавством України не встановлено стягнення недоїмки за окремими платежами без нарахування пені. Пеня із сум недоїмки нараховується з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України від суми недоплати, розрахованої за кожний день прострочення платежу.

2. За несвоєчасне зарахування платежів ПАТ «УСК «Княжа Вієнна

Іншуранс Груп» з вини установ банків до доходів державного бюджету на рахунки установ Української державної страхової комерційної організації, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України та централізованого Фонду соціального страхування колгоспників України установа банку сплачує пеню за кожний день прострочення, включаючи день сплати, у розмірах, установлених законодавством за такими видами платежів.

Стягнення недоїмки з ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» відбувається у такому порядку:

1. Суми недоїмки за податками, податковим кредитом та іншими платежами до державного бюджету України стягуються у безспірному порядку за розпорядженням державних податкових органів за весь час ухилення, крім випадків, передбачених цим Декретом та іншим чинним законодавством.

2. Суми недоїмки за платежами з державного обов'язкового і державного соціального страхування, що їх належить одержати з ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» стягуються у безспірному порядку за розпорядженням Української державної страхової комерційної організації, Пенсійного фонду України і Фонду соціального страхування України, центральних комітетів профспілок працівників агропромислового комплексу та працівників рибного господарства.

3. Розпорядження про безспірне стягнення сум недоїмки не видаються, якщо ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» подала до установ банків платіжні доручення на перерахування належних платежів.

4. ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» після закінчення строку сплати належних платежів не можуть без згоди відповідного органу стягнення відкликати з установ банків невиконані платіжні доручення на перерахування цих платежів.

5. Стягнення недоїмки за податками, податковим кредитом, державними цільовими фондами, платежами до позабюджетних фондів та іншими платежами до бюджету, внесками на державне обов'язкове страхування та державне соціальне страхування в разі відсутності коштів може бути звернуто на майно

ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» відповідно до чинного законодавства.

Отже, недосконале ведення податкового контролю на ПАТ«УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» може призвести до податкових правопорушень. В залежності від тяжкості такого правопорушення ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» може понести дисциплінарну, адміністративну, чи навіть кримінальну відповідальність. Тому внутрішній корпоративний податковий контроль на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» є дуже важливим.

Стимулювання розвитку страхової діяльності передбачає функціонування сприятливого механізму оподаткування доходів страхових компаній. Адже система оподаткування є важливим фінансовим важелем регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Численні зміни до законодавчої й нормативної правової бази з питань оподаткування свідчать про недоліки в податковій політиці держави щодо суб'єктів господарювання, зокрема суб'єктів, які працюють на страховому ринку. Недосконалість податкового законодавства поряд із недостатнім рівнем капіталізації ринку, відсутністю державних гарантій під інвестиційні проекти та надійних інвестиційних інструментів уповільнюють розвиток страхового ринку України й роблять його інвестиційно непривабливим.

Оподаткування страхової діяльності потребує детального аналізу не лише відповідних законодавчих і нормативних актів з питань оподаткування, а й законодавства щодо організації та функціонування страхової справи. Діяльність страхової компанії охоплює як власне страхову діяльність, що має відмінний від інших порядок оподаткування, так і діяльність, не пов'язану зі страхуванням (інвестиційну та іншу), яка оподатковується в загальному порядку.

Аналіз сучасного стану вітчизняного страхового ринку свідчить про позитивні тенденції у цій сфері. Страхова діяльність в Україні почала набувати окремих рис підприємницької діяльності лише протягом останніх років страхові компанії дедалі істотніше стають елементом ринкових відносин (рис. 3.1).

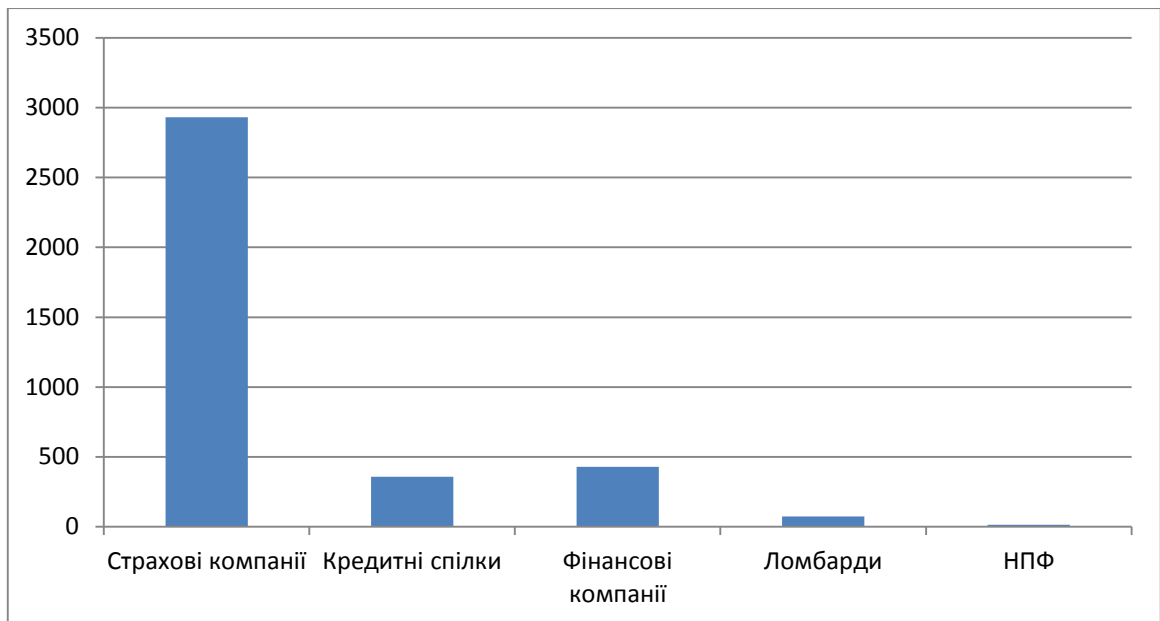


Рис. 3.1. Активи небанківських фінансових установ, млн. EURO за 2019 рік.

Джерело: узагальнено автором на підставі [92, с. 301]

Як видно з даних на рис. 3.1, близько 70% активів небанківських фінансових установ припадає на страхові компанії. Іноземні інвестиції у статутний капітал небанківських фінансових установ становили за 2019 рік 181 млн. грн., причому 96% з них спрямовано у страхові компанії. Динаміка показників страхового ринку представлена на рис. 3.2.

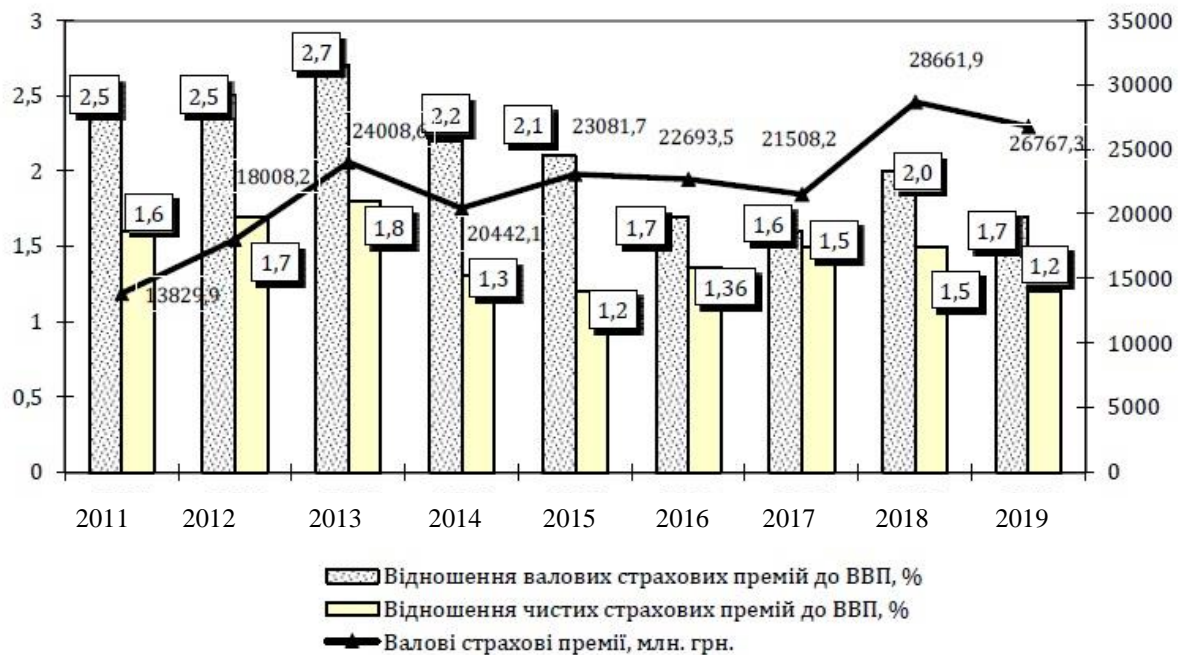


Рис. 3.2. Динаміка валових страхових премій та співвідношення валових і чистих премій до ВВП упродовж 2011-2019 рр.

Джерело: узагальнено автором на підставі: [92, с. 306]

Варто зауважити, що співвідношення страхових платежів до ВВП поки що знаходиться на рівні, який ще далекий від бажаного чи такого, який властивий країнам з розвинутою економікою, де він становить 8-12 % ВВП. Так станом на кінець 2019 року частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,7 %, що на 0,3 в. п. менше порівняно з 2018 роком. Такий спадний тренд характерний для страхового ринку України, починаючи з 2013 року, коли на зміну певного макроекономічного відновлення ринку страхування впродовж 2011-2013 років при зростанні даного показника з 2,5 % у 2011 році до 2,7 % у 2008 році, прийшло поступове його зменшення до 1,7 % у 2019 році (рис 3.1). Така ситуація є свідченням невиконання страховим ринком, притаманних йому функцій, а страхування, на жаль, користується слабким попитом у населення та суб'єктів господарювання.

Динаміка надходження страхових премій за аналізований період характеризується достатньою циклічністю. Аналізуючи надходження чистих страхових премій упродовж 2015-2018 років, можна відзначити стійку тенденцію зростання їх обсягів. Але за наслідками 2019 року слід констатувати зменшення аналізованого показника порівняно із 2018 роком до 18592,8 млн. грн, тобто на 13,7 %. Таку тенденцію не можна позитивно оцінити, зокрема, зважаючи на те, що рівень чистих виплат збільшився на 5,1 в. п. до 26,3 % і це відповідно негативно впливає на ефективність діяльності страхових компаній.

Специфіка страхової діяльності полягає в тому, що страховик спочатку акумулює кошти у вигляді страхових премій, створюючи необхідний страховий фонд, а згодом несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними договорами. Така особливість дає змогу страховим компаніям накопичувати значні фінансові ресурси, які вони згодом можуть інвестувати [68, с.48]. Теж саме стосується ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп».

Доходи страховика можна поділити на три великі групи: доходи від основної діяльності, доходи від інвестиційної діяльності, інші доходи. Характеристику доходів ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» наведемо у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Доходи ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2017 – 2019рр.

Вид доходу	2017	2018	2019	Абсолютне Відхилення		Відносне відхилення	
				2019/2017	2019/2018	2019/2017	2019/2018
Чистий дохід	152143	169059	213454	61311,00	44395,00	40,3	26,3
Фінансовий результат від операційної діяльності	-41999	-35373	-20566	21433,00	14807,00	51,0	41,9
Чистий фінансовий результат	-36175	-33046	-18552	17623,00	14494,00	48,7	43,9

Джерело: узагальнено автором на підставі додатків Г, Д, Е

Нині страхування є єдиною галуззю, де оподаткуванню підлягають доходи, а не прибуток (за винятком оподаткування переданих ризиків перестраховикам нерезидентам).

Згідно із ПКУ [94, с.115] об'єктом оподаткування у страхових компаній є валовий дохід від страхової діяльності, що визначається як сума страхових премій, отриманих (нарахованих) страховиком протягом звітного періоду за договорами страхування, за винятком сум повернутих страхувальникам понад сплачених премій, а також платежів, що одержані від продажу страхових полісів інших страховиків, і премій, одержаних від філій, представництв та інших відособлених підрозділів страховика, що не мають статус юридичної особи, який оподатковується за ставкою 3%.

При цьому дохід, одержаний внаслідок виконання договорів з довгострокового страхування в межах недержавного пенсійного страхування, у разі виконання вимог до таких договорів оподатковується за нульовою ставкою, тобто звільняється від оподаткування.

Інші доходи, одержувані страховими організаціями від діяльності, не пов'язаної зі страхуванням, оподатковуються на загальних підставах за ставкою 25%.

Як уже зазначалося, страховий ринок в Україні на сьогоднішній день характеризується низьким рівнем виплат, що зумовлено досить поширеною практикою використання страхової діяльності з метою податкової оптимізації.

Виведення коштів з – під оподаткування відбувається за допомогою двох елементів: по – перше – 3% ставки податку на валовий обсяг премій, і по – друге, можливості списання пере страхових платежів.

Одним із ключових завдань, яке стоїть перед Держфінпослуг та ДПСУ є припинення використання страхових компаній в схемах оптимізації податкового навантаження. Проте навіть у разі успішного припинення негативної практики виведення коштів з – під оподаткування через перестрахові платежі, страхові компанії все ж матимуть можливість слугувати каналом для мінімізації оподаткування прибутків не страхових секторів економіки, оскільки ці прибутки перейдуть до страхових компаній за допомогою страхування малоймовірних ризиків і оподатковуватися за ставкою 3% у вигляді валових премій, а не за ставкою 25% на загальних засадах оподаткування корпоративного прибутку.

Ідеальний спосіб оподаткування страхового бізнесу полягає у стягненні податку безпосередньо з корпоративного прибутку страхової компанії [93, с. 114]. Така система ставила би страховий бізнес у рівні умови з іншими підприємницькими структурами і не створювала б економічних стимулів до податкового планування. Пряме оподаткування страхових прибутків покликане максимально точно зіставити валові доходи та витрати компанії з метою коректного підрахунку чистого прибутку. Попри те, що пряме оподаткування таких прибутків потребує надзвичайно кропіткої роботи з розробки адекватних податкових норм, воно все ж таки є можливим і його застосовують у багатьох країнах.

Більше того, у більшості розвинених податкових систем поширеною є практика паралельного застосування податку на прибуток страхових компаній із певною формою альтернативного податку на страхову діяльність (крім валового обсягу премій, альтернативною базою оподаткування можуть бути активи, капітал, обсяг страхових резервів або страхових трансакцій). Однак у багатьох цих країнах прямий податок співіснує з податком на валовий обсяг премій (щоправда, без зменшення його на обсяг перестрахових платежів), хоча причини для паралельного застосування цих інструментів відрізняються між країнами.

Складність податкового обліку страхової діяльності зумовила застосування в Україні особливої системи оподаткування страховиків (3% оподаткування валових доходів), що призвело до використання страхування в «тіньових» схемах ухилення від оподаткування. З огляду на це, податкова політика у сфері страхової діяльності потребує подальшого реформування, яке полягає у переході від оподаткування валових премій до оподаткування прибутку страхових компаній [114, с. 108].

Заслуговує на увагу той факт, що існуюче оподаткування в страховій галузі має багато протиріч. Основна операційна діяльність включає надходження та витрати, які оподатковуються за різними ставками й мають різний об'єкт оподаткування. Повернуті суми зі страхових резервів, відраховані в попередні періоди, були вже враховані в попередньому періоді при оподаткуванні валових страхових платежів, крім переданих у перестраховання резиденту. Після повернення зі страхових резервів у новому періоді держава знову оподатковує ці кошти за ставкою 19 % , враховуючи ці грошові надходження у складі валового доходу страховика. Однак, очевидно, що цей дохід було отримано за основною операційною діяльністю. Отже, це призводить до подвійного податкового навантаження на страховиків, хоча за логікою відсутності подвійного оподаткування цього не повинно бути [123, с. 81].

Іншим прикладом подвійного оподаткування є перестрахова діяльність резидента у страховика-нерезидента. Перший раз здійснюється оподаткування валових страхових платежів, оскільки зменшується сума таких платежів лише в разі перестраховання у резидента. Тому якщо страховик-резидент спрямує кошти до перестраховика- нерезидента, держава знову оподатковує такі кошти залежно від рейтингу фінансової надійності нерезидента.

Більшість учасників класичного страхового ринку України індіферентно ставляться до вибору системи оподаткування. Для побудови системи управління страховими податковими ризиками у страховій галузі важливо, щоб це була єдина ставка, а також було передбачено перехідний період як мінімум на два роки. Але підхід до питання оподаткування страхової діяльності повинен бути

збалансованим, бо зростання ставки оподаткування може призвести до подорожчання страхових послуг та збільшить собівартість страхового поліса до невиправданих сум [68].

Виявлені проблеми оподаткування діяльності страхових компаній потребують вирішення за допомогою використання податкової оптимізації та вдосконалення податкової політики, оскільки в сучасних умовах це питання набуває особливої значимості. Сутність концептуальних напрямів удосконалення податку з прибутку полягає у тому, щоб: об'єктом оподаткування обрати прибуток як підсумок роботи за звітний період; базу податку визначати як різницю між валовими доходами та валовими витратами й амортизацією; до бази оподаткування застосовувати звичайну ставку податку, встановлену для усіх платників податку.

Однією з альтернатив є запровадження змішаної системи оподаткування прибутку й валових доходів страховиків. Ставки податку слід диференціювати залежно від частоти реалізації ризику (чим вища ймовірність настання страхового випадку, тим меншою має бути ставка податку). Запровадження змішаної системи оподаткування поставить страхові компанії в рівні ринкові умови господарювання з іншими видами діяльності, зменшить ризик банкрутства більшості з них, а також дасть можливість зберегти існуючу тенденцію росту надходжень по податку прибуток страховиків у бюджет, істотно скоротить обсяги податкової оптимізації, дасть поштовх для розвитку класичного страхування, що є постачальником інвестиційних ресурсів на потребі розвитку економіки.

3.3. Оцінювання ефективності шляхів удосконалення оподаткування страхових компаній за даними ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп»

Оцінювання ефективності шляхів удосконалення оподаткування страхових компаній можна провести шляхом запровадження диференційованої ставки податку на прибуток, як інструменту оптимізації оподаткування

страхових компаній. Так як компанія на даний момент не використовує диференційованої ставки податку на прибуток, то ми виконаємо прогнозні розрахунки для оцінки ефективності удосконалення оподаткування компанії (табл. 3.4.)

Таблиця 3.4

Прогнозовані податкові платежі з податку на прибуток від основної діяльності ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп», тис. грн.

Показник	Рік			Відхилення 2022/2020	
	2020	2021	2022	тис.грн.	%
Прибуток від основної діяльності (не враховуючи «life» страхування і перестраховання) до оподаткування	25023	24021	8058	-16965	-67,8
Податок на прибуток (ставка податку - 3%)	750,7	720,6	241,7	-509,0	-67,8
Прибуток від основної діяльності після оподаткування	24272,3	23300,4	7816,3	-16456	-67,8
Податкове навантаження на прибуток від основної діяльності до оподаткування	0,03	0,03	0,03	-	-

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е та [95]

За даними таблиці податок на прибуток страховика у 2020р. складе 25023 тис. грн., у 2021р. – 24021 тис. грн., у 2022р. – 8058 тис. грн. При цьому податкове навантаження на прибуток від основної діяльності складатиме 3%. У таблиці 3.5 наведений розрахунок прогнозованих податкових платежів із податку на прибуток страховика за диференційованою ставкою за видами страхування.

За даними таблиці податкове навантаження на ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» склало у середньому 2,89% замість сьогоднішніх 3%. Таким чином, страхова компанія ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» у зв'язку із зменшенням податкового навантаження отримує додаткові грошові кошти. Це збільшує її можливості інвестувати фінансові ресурси, а також, за рахунок зниження податкового тиску, зростає її конкурентоспроможність. Оскільки конкурентоспроможність страхових компаній забезпечується не тільки за рахунок внутрішніх можливостей (сукупність інвестиційного, кадрового, виробничого і інших видів потенціалів), а і за рахунок зовнішніх чинників, обумовлених стосунками із споживачами, конкурентами і державою (ціна, якість

послуг, рівень обслуговування, імідж, доля на ринку, державна підтримка, рівень податкового тиску).

Таблиця 3.5

Прогнозовані податкові платежі з податку на прибуток від основної діяльності за диференційованою ставкою ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» за 2020-2022рр., тис. грн.

Показник	Прибуток від основної діяльності до оподаткування, тис.грн.			Ставка податку, %	Прибуток від основної діяльності після оподаткування, тис.грн.		
	2020	2021	2022		2020	2021	2022
Автостраховання (КАСКО, ОСЦВП)	8758	8407	2820	2,95	8499,64	8158,99	2736,81
Страховання майна	5755	5525	1853	2,95	5585,23	5362,01	1798,34
Медичне страхування	2002	1922	645	2,70	1947,95	1870,11	627,59
Страховання вантажів та багажу	3003	2883	967	2,95	2914,41	2797,95	938,47
Страховання відповідальності	2502	2402	806	2,75	2433,20	2335,95	783,84
Страховання від нещасних випадків	1752	1681	564	3,00	1699,44	1630,57	547,08
Інші види страхування	1251	1201	403	2,90	1214,72	1166,17	391,31
Всього	25023	24021	8058	-	24294,58	23321,75	7823,43
Середньозважена ставка податку	-	-	-	2,89	-	-	-

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е та [95]

У якості основного критерію, що характеризує ефект від функціонування ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп», пропонується показник економічної доданої вартості. Економічна додана вартість (ЕДВ) характеризує частину вартості бізнесу, яка перевищує необхідну норму створення вартості на вкладений капітал.

Критерій ЕДВ характеризується наступним:

- простота розрахунку;
- висока інформативність;
- ефективність використання капіталу;
- є індикатором якості управлінських рішень: позитивна величина свідчить про зростання вартості корпорації, негативна – про зниження вартості;
- динаміка показника ЕДВ мотивує управлінський персонал до

прийняття ефективних інноваційно- інвестиційних рішень;

- визначення вартості корпорації;
- розрахунок ЕДВ як показника, що характеризує ефект від функціонування створюваної корпорації, може проводитись за різний період і на будь-який момент часу, що вигідно відрізняє його від критерію чистого дисконтованого доходу.

Можливість розрахунку економічної доданої вартості не тільки при оцінці інвестиційного проекту, а як показника діяльності корпорації за відповідний період є значною перевагою в порівнянні з традиційними показниками, такими як дохід або рентабельність. Ця перевага базується на комплексному підході до основних сфер менеджменту: складання капітального бюджету; оцінка ефективності діяльності корпорації та її структурних підрозділів; розробка оптимальної справедливої системи мотивації менеджменту.

Як фінансовий показник, ЕДВ показує, що чистий прибуток розраховується відрахуванням всіх витрат, зокрема вартості капіталу з доходів. Для визначення економічної доданої вартості застосовують величину середньозваженої вартості капіталу, який корпорація використовує для фінансування своєї діяльності. Оскільки в фінансуванні беруть участь як власні, так і запозичені кошти, то використовується в розрахунку вартість капіталу повинна бути «середньозваженою», тобто враховувати обсяг і вартість кожного джерела фінансування. Середньозважена вартість капіталу розраховується з урахуванням податкового ефекту від сплати процентів за кредит. Для оцінки впливу зниження податкового тиску на зростання вартості компанії та економічну додану вартість доцільно використовувати формули 3.1 та 3.2.

$$V = BC + \sum_{t=1}^{\infty} \frac{EVA_t}{(1 - WACC)^t} \quad (3.1)$$

де: BC - балансова вартість власного і позикового капіталу на момент оцінки або останню звітну дату; WACC – середньозважена вартість капіталу; t–

прогнозний період; EVA – економічна додана вартість, яка розраховується за наступною формулою:

$$EVA_t = EBIT_t - Taxes_t - BC_{t-1} * WACC_t \quad (3.2)$$

де $EBIT_t$ – прибуток до сплати процентів і податків; $Taxes_t$ – сума сплачених податків; BC_{t-1} – балансова вартість власного і позикового капіталу.

Показник економічно доданої вартості (EVA) враховує витрати на капітал та інвестиції. Оскільки при зниженні податкового навантаження страхові компанії залучають отримані ресурси в капітал та здійснюють інвестиції, то це означає, що оподаткування впливає на показник економічної доданої вартості та на вартість страхової компанії в цілому. У таблиці 3.6 наведений розрахунок економічної доданої вартості, дисконтованої економічної доданої вартості та вартості компанії ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп».

Таблиця 3.6
Прогнозована економічна додана вартість (EVA) для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» на 2020-2022 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022
Період	-	0	1	2
Результат від основної діяльності до оподаткування, тис.грн.	-8058,00	25023,00	24021,00	8058,00
Ставка податку, %	3,00	2,89	2,89	2,89
Податкові платежі, тис.грн.	-241,74	723,16	694,21	241,74
Результат від фінансової діяльності до оподаткування, тис.грн.	-20566,00	41999,00	35373,00	20566,00
Ставка податку, %	18	18	18	17
Податкові платежі, тис.грн.	-3701,88	7559,82	6367,14	3701,88
Результат від інвестиційної діяльності до оподаткування, тис. грн.	-	440,0	484,0	532,4
Ставка податку, %	18	18	18	17
Податкові платежі, тис.грн.	-	79,2	87,12	90,51
Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	-28624,00	67462,00	59878,00	29156,40
Середньозважена ставка податку на прибуток, %	13	12,96	12,96	12,96
Сплачені податки, тис.грн.	-3943,62	8362,18	7148,47	4034,13
Фінансовий результат після оподаткування, тис.грн.	-24680,4	59099,82	52729,53	25122,27
Активи (BC), тис.грн.	88941,00	92450,00	98102,00	99450,00
WACC	0,25	0,25	0,25	0,25
EVA	-46915,63	35987,32	28204,03	259,77
Дисконтована EVA	-	35987,32	22563,22	166,25
V (вартість компанії)	-	140433,09	138214,39	99844,07

Джерело: розраховано автором на підставі додатків Г, Д, Е

Позитивне значення економічної доданої вартості свідчить про зростання вартості бізнесу, негативне – про її зниження. Так, за даними таблиці 3.6 показники EVA та дисконтова на EVA мають позитивні значення, але мають тенденцію спаду.

Орієнтиром щодо зростання вартості страхової компанії ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» необхідно обрати показник економічної доданої вартості EVA.

На відміну від інших показників вартості бізнесу, що базуються на розрахунку майбутніх грошових потоків, значення EVA легше спрогнозувати, оскільки вона враховує величину використовуваного капіталу і чистий фінансовий результат. Також за даними таблиці бачимо, що при зниженні податкового навантаження також у періоді зростає вартість самої компанії.

Таким чином, наслідками введення диференційованої ставки на прибуток страховика за видами страхування призведе до зниження податкового навантаження, що в свою чергу – до покращення фінансового стану страхових компаній у т.ч. і ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп».

Також пропонується для ПАТ «УСК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» співпрацювати з іноземними страховими компаніями, рейтинг яких відповідає вимогам КМУ. Це дозволить їй запозичити закордонний досвід управління, освоювати нові страхові послуги та розширювати власну діяльність за межі національного страхового ринку. Також це дозволить знизити податкове навантаження – оскільки доходи від перестраховування у перестраховиків з високим рейтингом оподатковуються за ставкою 0%.